

Zwervend langs Zee

“Zwervend langs Zee”

Tussenrapportage 2009

Zwervend langs Zee

Proeftuinproject "Zwervend langs Zee"

In samenwerking met:

Stuurgroep:

Rijkswaterstaat Noordzee
Stichting De Noordzee
KIMO Nederland en België

Projectgroep

Gemeente Ameland
Gemeente Bergen
Gemeente Den Haag
Gemeente Den Helder
Gemeente Katwijk
Gemeente Noordwijk
Gemeente Velsen
Gemeente Zijpe
Gemeente Zandvoort
Stuurgroepleden

Opgesteld door:

KIMO Nederland en België
Versie: 31 december 2009

Zwervend langs Zee

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	4
1.1	ACHTERGROND PROJECT.....	4
1.2	DOELSTELLINGEN VAN HET PROJECT.....	4
1.3	UITVOERINGSPLAN.....	5
1.4	OPENING PROJECT "ZWERVEND LANGS ZEE" 7 MEI 2009.....	6
1.5	EVALUATIE 2009.....	6
2.0	ORGANISATIE EN ADMINISTRATIE	7
2.1	OVERLEGSTRUCTUUR.....	7
2.2	FINANCIËN.....	8
2.3	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR 2010.....	9
3.0	MONITORING EN REINIGING	10
3.1	INLEIDING.....	10
3.2	RESULTATEN.....	10
3.3	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR 2010.....	12
4.0	ACTIES OP STRANDEN	14
4.1	INLEIDING.....	14
4.2	RESULTATEN.....	14
	<i>Cleanteam</i>	14
	<i>De HS Den Haag</i>	14
	<i>Zandvoort</i>	15
	<i>Actie op stranden van Velsen en Zijpe</i>	15
	<i>Schoonmaakactie op de pieren van IJmuiden</i>	16
	<i>Presentaties</i>	16
4.3	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR 2010.....	16
5.0	COMMUNICATIE	18
5.1	INLEIDING.....	18
5.2	COMMUNICATIEPLAN EN -MIDDELEN.....	18
5.3	PERSBENADERING.....	18
5.5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR 2010.....	19
6.0	BIJLAGEN	21
BIJLAGE 1	CONTACTGEGEVENS STUURGROEP.....	21
BIJLAGE 2	CONTACTGEGEVENS PROJECTGROEP.....	22
BIJLAGE 3	TOTAAL MONITORING GEGEVENS GEMEENTEN.....	25
BIJLAGE 4	SAMENVATTING EVALUATIEFORMULIEREN GEMEENTEN.....	26
BIJLAGE 5	MONITORING EN REINIGING HVC.....	28
BIJLAGE 6	GELIEERDE PROJECTEN.....	29
BIJLAGE 7	PROJECT ONDERGRONDSE CONTAINERS OP HET STRAND.....	31
BIJLAGE 8	CONCLUSIES EN AANBEVELING HS DEN HAAG.....	32
BIJLAGE 9	COMMUNICATIERAPPORT.....	37

Zwervend langs Zee

1. Inleiding

Deze tussenrapportage beschrijft de resultaten en eerste conclusies van het proeftuinproject "Zwervend langs Zee" in 2009. Daarnaast geeft het rapport aanbevelingen voor 2010.

1.1 Achtergrond project

Zwerfafval in openbare ruimten wordt door een breed publiek als hinderlijk ondervonden. Zwerfafval verloedert ook de maatschappij. Daar komt bij dat daar waar zwerfafval in openbare ruimte aanwezig is de doorsnee mens sneller geneigd is om op die plek afval achter te laten dan in een schone omgeving. Dit geldt evenzo voor de stranden aan de Nederlandse kust. Afval op stranden wordt door de bezoeker als hinderlijk ervaren en kan aanleiding zijn om andere delen van de kust te bezoeken. Het afval dat op de stranden aanwezig is kan in twee categorieën worden onderverdeeld:

- Afval uit zee
- Afval achter gelaten door bezoekers

In het onderhavige project gaat het vooral om het afval dat op de Nederlandse stranden door de strandbezoeker wordt achtergelaten. Om een gedragsverandering bij de strandbezoeker en de strandexploitant aan te brengen is door Rijkswaterstaat, Stichting de Noordzee en KIMO Nederland en België een projectvoorstel bij SenterNovem in het kader van het proeftuinproject "aanpak zwerfafval" ingediend. Het ingediende Proeftuinproject heeft de naam "Zwervend langs Zee" meegekregen.

Het project 'Zwervend langs Zee' heeft een looptijd van twee jaar en steunt op de pijlers 'communicatie en actie'. Twee jaar lang wordt systematisch aandacht gegeven aan het afvalprobleem aan zee door daar aantoonbaar wat aan te doen. Dat gaat gebeuren in nauwe samenwerking met de deelnemende gemeenten, strandondernemers, recreanten, afvalverwerkingsbedrijven en anderen. Met verschillende acties wordt een groot publiek benaderd. Het resultaat moet zijn: duurzame strandrecreatie en een zichtbaar schoner strand. Pers en voorlichting hebben hierin een belangrijke rol. Deelname aan het project betekent positieve media-aandacht voor de deelnemende partijen. Meer inzicht in Zwerfafval op de stranden (beheersgebieden) en de kans om van elkaars ervaringen te leren.

In november 2008 maakte SenterNovem bekend dat zij akkoord was gaan met het projectvoorstel. De deelnemende gemeenten aan het project zijn Ameland, Den Helder, Zijpe, Bergen, Velsen, Zandvoort, Noordwijk en Katwijk en Den Haag

1.2 Doelstellingen van het project

In het project 'Zwervend langs Zee' streven de deelnemende partners twee einddoelen na: duurzame strandrecreatie en vermindering van zwerfafval op het strand. Daarvoor werkt het project aan drie tussendoelen:

- Strandondernemers en strandbezoekers worden gewezen op de hoeveelheid afval die er dagelijks op het strand wordt achtergelaten. Dit moet passen in een breder milieubewustzijn van de Noordzeekust.

Zwervend langs Zee

- Afvalhoeveelheden door de gegevens van de afvalinzameling, -weging en -monitoring te registreren, publiceren en op aansprekende wijze te verspreiden. Naast onze eigen voorlichtingsactiviteiten en communicatiecampagnes willen we actief samenwerken met de plaatselijke en landelijke pers.
- In samenwerking met strandondernemers, gemeente, de afvalinzamelaar, wordt een actieprogramma opgesteld en uitgevoerd om de strandbezoekers te stimuleren anders met hun verpakkingsmaterialen etc. om te gaan en zwerfafval te voorkomen. Hiervoor kunnen diverse hulpmiddelen en voorzieningen worden ingezet. Wij streven naar creatieve oplossingen en willen de verschillende partijen stimuleren tot samenwerking. Ook de pers, waaronder radio en televisie, willen we hierbij betrekken.

Het actieprogramma moet leiden tot beter milieugedrag, dat zichtbaar wordt in de terugloop van de hoeveelheid zwerfafval aan de Noordzeekust veroorzaakt door strandrecreatie. Verspreid over twee strandseizoenen en verschillende kustgemeenten kan hierin door samenwerking van diverse partijen een blijvend resultaat worden neergezet in duurzame strandrecreatie. Subdoelstellingen van het project:

- minder zwerfafval op de stranden;
- gedragsverandering van de recreant;
- gebruik van duurzame producten door strandexploitanten en praktijk gericht op het voorkomen dat afval in het marine milieu terecht komt;
- voldoende en innovatieve inzamelfaciliteiten op stranden, strandopgangen en looproutes met daarop aansluitende, toereikende afvalinzameling;
- kennis over de afkomst van zwerfafval op de stranden (landstroom / zeestroom) bij de gebruikers van het strand;
- Deelnemende gemeenten leren van elkaars ervaringen rond de aanpak van zwerfafval.

1.3 Uitvoeringsplan

Door de stuurgroep is een Uitvoeringsplan opgesteld waarin de verschillende deelelementen zijn uitgewerkt inclusief een planning:

- Organisatie en Administratie
- Monitoring en Reiniging
- Acties op stranden
- Communicatie

Met de deelnemende gemeente is gekeken naar de wijze van het strandbeheer en hoe het wordt georganiseerd en geregeld. Zo is o.a. gekeken naar het aantal strandopgangen, strandtenten en prullenbakken. De regelmaat waarin het strand wordt schoongemaakt en prullenbakken worden geleegd is genoteerd. Verder is onderzocht of de gemeente streeft naar een Blauwe Vlag en op de hoogte is van het zogenaamde Green Key Label.

Het Uitvoeringsplan is als een levend document gebruikt en vormt de basis voor deze tussenrapportage.

Zwervend langs Zee

1.4 Opening project "Zwervend langs Zee" 7 mei 2009

De opening van het project was tevens het officiële startschot van het project "Zwervend langs Zee".

De opening vond plaats in de gemeente Zijpe op 7 mei 2009 plaats. De locatie aan zee waar de opening plaatsvond was op het strand dat door de gemeente Zijpe is aangewezen voor deelname aan het project. Naast een aantal inleidingen is een samenwerkingsovereenkomst tussen de RWS, SDN, KIMO ondertekent. Voor de opening waren radio, tv, en de schrijvende pers aanwezig.

De opening werd uitgevoerd door:

- De heer Piet Morsch wethouder Zijpe
- Mevrouw Karin Visser HD Rijkswaterstaat Noordzee
- De heer Alex Ouwehand directeur Stichting de Noordzee
- De heer Karel Ockeloen voorzitter KIMO Nederland en België

Tijdens de opening was het Cleanteam aanwezig dat later in het jaar ingezet is voor communicatie en strandbezoekers en werd er door een plaatselijke kunstenaar een schilderwedstrijd gehouden met kinderen.

Aan alle deelnemende gemeenten werd op deze bijeenkomst een vlag overhandigd. Aan de overige aanwezigen is een klein aandenken meegegeven.

1.5 Evaluatie 2009

Aan het einde van het eerste jaar is er een enquête verzonden naar de negen kustgemeenten. Een samenvatting van deze evaluatie worden weergegeven in de bijlage 4. De belangrijkste aanbeveling voor 2010 is een strakkere sturing vanuit de stuurgroep door middel van een goede communicatieplanning en een actieplan voor 2010.

Zwervend langs Zee

2.0 Organisatie en Administratie

In dit hoofdstuk worden de organisatie en administratieve afspraken omschreven.

2.1 Overlegstructuur

Voor de begeleiding van het project "Zwervend langs Zee" is een stuurgroep gevormd.

Deze stuurgroep "Zwervend langs Zee" (SG-ZLZ) is samengesteld uit medewerkers van Rijkswaterstaat Noordzee, De Stichting De Noordzee en KIMO Nederland en België. De stuurgroep geeft sturing en leiding aan het project.

In de stuurgroep vindt besluitvorming plaats met betrekking tot:

- de planvorming
- controleren van de financiën
- agendastelling van de projectgroepvergaderingen
- vorm en uitvoering van de acties op stranden
- communicatiemiddelen, - teksten en - momenten
- de evaluaties.

Samenstelling stuurgroep:

- Lex Oosterbaan (RWS Noordzee) – voorzitter
- Mariska Verbeij (RWS Noordzee) - communicatie traject
- Barbara Wenneker (RWS Noordzee) - monitoring
- Bert Veerman (KIMO) - penvoerder/projectorganisatie
- Ilse Dekker (KIMO) – secretariaat
- Jeroen Dagevos (Stichting De Noordzee) - organisatie acties op stranden

De bijeenkomsten van de stuurgroep (SG-ZLZ) worden voorgezeten door RWS Noordzee. De agenda en het verslag worden verzorgd door KIMO Nederland en België. Penvoerder/secretaris/projectorganisator voor het project is KIMO Nederland en België. Zij beheert de financiën, verzorgt agenda's en verslaglegging, verzorgt de briefwisseling met deelnemende gemeenten, SenterNovem en andere partijen. De acties op de stranden worden voorbereid door de Stichting De Noordzee. Rijkswaterstaat coördineert de communicatie. De stuurgroep is sinds november 2008 dertien keer in vergadering bijeen geweest.

Voor de projectuitvoering is een projectgroep, bestaande uit deelnemende gemeenten en de stuurgroep gevormd. De projectgroepvergaderingen (PG-ZLZ) heeft bij toerbeurt de verschillende gemeenten plaatsgevonden. Bij dit overleg berustte het voorzitterschap bij de organiserende gemeente. De projectgroepvergaderingen hebben gedurende het voor- en hoogseizoen zeven keer plaatsgevonden. Op de projectgroepvergaderingen zijn de voortgang, de controle en de gerezen problemen besproken, ervaringen uitgewisseld (onder meer door middel van presentaties van de resultaten) en er zijn er afspraken gemaakt voor het vervolg.

Zwervend langs Zee

2.2 Financiën

Rijkswaterstaat, Stichting De Noordzee en KIMO Nederland en België hebben in het kader van het impulsprogramma proeftuinproject zwerfafval een subsidie bij SenterNovem aangevraagd voor het terugdringen van zwerfafval op de Nederlandse stranden. Op 14 november 2008 heeft KIMO Nederland en België van SenterNovem de bevestiging ontvangen dat de subsidie voor het proeftuinproject Zwervend langs Zee is toegekend. De totale kosten van het project 'Zwervend langs Zee' zijn begroot op € 311.951, -. Voor de uitvoering van het project 'Zwervend langs Zee' is door SenterNovem in totaal 75 % van de € 311.951, - beschikbaar gesteld. Dit betekent dat maximaal € 233.964, - wordt gesubsidieerd. Het restantbedrag van € 77.987, - zal naar gelang de inzet van de deelnemende gemeenten en het KIMO voor eigen rekening van projectdeelnemers komen. In verband met de minimisregeling is het voor Rijkswaterstaat Noordzee niet mogelijk om financiële steun te ontvangen uit de subsidiegelden die beschikbaar zijn gesteld door SenterNovem. Rijkswaterstaat heeft besloten de kosten voor de begeleiding van de communicatie en het voorzitterschap voor haar rekening te nemen. De financiële inkomsten en uitgaven worden beheerd door KIMO Nederland en België.

KIMO Nederland en België ontvangt per kwartaal het kostenoverzicht van de deelnemers aan het project 'Zwervend langs Zee'. Naar aanleiding van deze gegevens worden de kosten na goedkeuring van de stuurgroep aan het einde van het vierde kwartaal uitgekeerd.

In onderstaande tabel is een overzicht met het kostenoverzicht opgenomen. In het overzicht is een post voor de gemaakte kosten voor jaar 1 opgenomen en een kolom met geraamde kosten voor het tweejarige project. Kostenafwijkingen groter dan 10% moeten vooraf door KIMO worden gecommuniceerd met SenterNovem. Daarom is het van belang dat KIMO of de gemeenten zelf een actueel overzicht hebben met betrekking tot de daadwerkelijke kosten en de geraamde kosten.

Organisatie	kosten na 1 jaar*	Geraamde kosten (2 jaar)	Eigen rekening	Opmerking
Ameland	€ 7.071,00 (75%)	€ 12.964,00 (75%)	€ 2.357,00 (25%)	
Bergen	€ 7.676,10 (75%)	€ 20.063,00 (75%)	€ 2.258,70 (25%)	
Den Haag	€ 8.625,00 (75%)	€ 11.594,00 (75%)	€ 2.875,00 (25%)	Ingediend voor twee jaar
Den Helder	€ 4.565,06 (75%)	€ 10.626,00 (75%)	€ 1.521,69 (25%)	
Katwijk	€ 2.070,60 (75 %) (enkel uren)	€ 4.427,00 (75 %) (enkel uren)	€ 517,50 (25%)	Niet geraamde kosten: reinigen van het strand (€ 6318,90).
Noordwijk	?	€ 17.207,00 (75%)		Geen gegevens ontvangen
Velsen	€ 2.284,80 (75%)	€ 7.283,00 (75%)	€ 761,60 (25%)	
Zandvoort	€ 5042,10 (75%)	€ 10.268,00 (75%)	€ 1.630,70 (25%)	
Zijpe	€ 3.512,39 (75%)	€ 6.972,00 (75%)	€ 1.170,80 (25%)	
SDN	€ 7.693,35 (75%)	€ 17.315,00 (75%)	€ 2.564,45 (25%)	
KIMO	€ 53.164,77 (75%)	€ 115.247,00 (75%)	€ 17.721,59 (25%)	

*Betreft de gegevens zoals die op 31 december 2009 bekend waren. Bijgesteld op 12 januari 2010

Zwervend langs Zee

2.3 Conclusies en aanbevelingen voor 2010

Uit de overzichten die ontvangen zijn, blijkt dat de uitgaven van de deelnemers in het project redelijk aansluiten bij de geraamde kosten voor het tweejarige project. Voor de meeste gemeenten zijn de kosten in 2009 ongeveer 50% van de totale subsidiekosten. Deze uitgaven liggen in de lijn van de tweejaar geraamde kosten in het project.

Bij een drietal gemeenten vindt een kostenoverschrijding plaats. Er heeft met SenterNovem overleg plaatsgevonden over de overschrijdingen van de projectkosten. SenterNovem heeft aangegeven dat er geen extra geld beschikbaar wordt gemaakt voor dit project. Wel kan er met het totaalbudget geschoven worden. Bij de gemeenten waarbij een kostenoverschrijding plaats vindt wordt een overleg gepland.

Noot:

Tijdens het schrijven van de tussenrapportage (december 2009) waren niet alle financiële gegevens van de gemeenten ontvangen. Daarom kan er nog geen algemeen beeld worden geschetst van het kostenoverzicht.

Zwervend langs Zee

3.0 Monitoring en reiniging

3.1 Inleiding

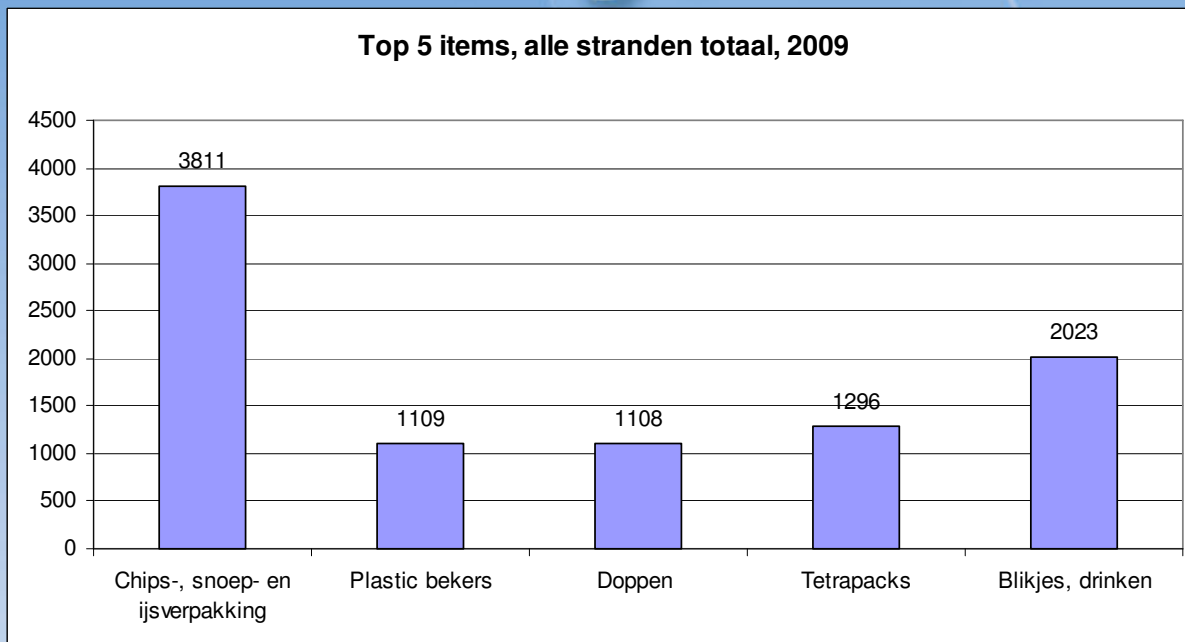
Om inzicht te krijgen in hoeveel en welk afval er op het strand wordt achtergelaten is er een monitoringsplan opgesteld. Met de deelnemende gemeente is eerst gekeken op welke wijze het strandbeheer tot dan toe wordt georganiseerd en geregeld. Zo wordt o.a. gekeken naar het aantal strandopgangen, strandtenten en prullenbakken. De regelmaat waarin het strand wordt schoongemaakt en prullenbakken worden geleegd is relevante informatie. Het idee hierachter is niet om de stranden onderling te vergelijken, maar om een beeld te krijgen wat er op specifieke stranden wordt achtergelaten door toeristen/bezoekers zodat je hier ook je beleid op kan aanpassen. Op een familiestrand verwacht je immers ander afval dan op een jongerenstrand. Gemeenten is gevraagd een traject van 500 of 1000 meter strand aan te wijzen en door te geven op welke wijze zij gaan monitoren. Op de geselecteerde stukken strand is in de periode van mei t/m oktober het afval dat op het strand na een stranddag achterblijft periodiek apart verzameld en geturfd (gemonitord). Het gaat daarbij dus zowel om afval dat door toeristen is achtergelaten als om afval uit zee. Voor de uitvoering is een praktische handleiding inclusief itemlijst verspreid. Door de projectorganisatie is de datastroom verwerkt. De monitorlijsten geven inzicht over de afvalstromen op het strand. Deze gegevens zijn gebruikt bij de communicatiedoelinden. Naar aanleiding van de resultaten zijn een aantal persberichten verstuurd.

3.2 Resultaten

Volgens afspraak is in de maanden mei, juni, september en oktober één keer het traject gemonitord. In de periode van 1 juli t/m 15 augustus is het afval 15-dagen aaneengesloten gemonitord. Het turven is gebeurd aan de hand van de vooropgestelde itemlijst. Er is gekozen om de hoeveelheid afval per stuks te tellen omdat dit goed communiceerbaar is naar het publiek. Het wegen van afval wordt sterk beïnvloed door de hoeveelheid natuurlijk materiaal en weersomstandigheden. Nat afval weegt immers meer dan droog. De turflijsten zijn door de gemeentes naar KIMO gestuurd. De gegevens zijn ook terug te vinden op de website www.zwervendlangszee.nl.

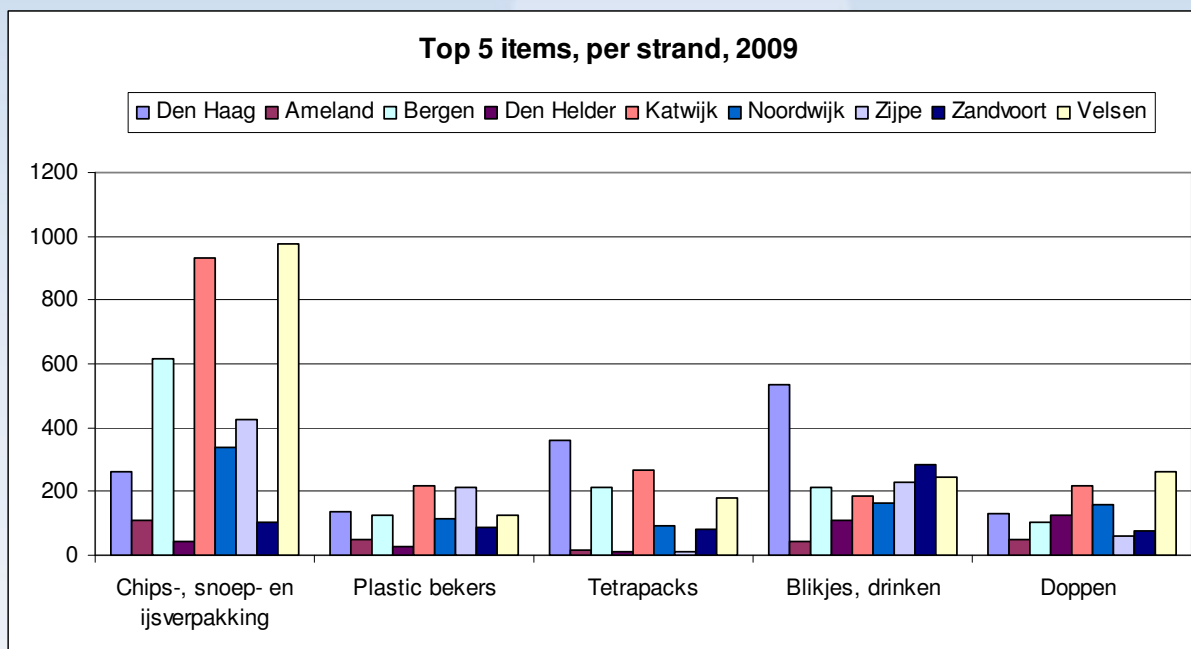
Alle data van de gemeenten zijn verwerkt in één Excel overzicht (bijlage 3). In totaal zijn er zesendertig items geturfd. In feite is de hoeveelheid afval die van de stranden verwijderd is, veel meer omdat veel items die niet op de lijst voorkomen ook niet zijn meegenomen in de telling. Van de meest gevonden items van de 15-dagen monitoring is een top 5 opgesteld (zie Grafiek 1).

Zwervend langs Zee

Grafiek 1: top 5 afvalstoffen van de 15^e daagse monitor 2009

Het aantal chips-, snoep- en ijsverpakking staat aan kop met 3811. Op de tweede, derde, vierde en vijfde plaats komen respectievelijk drinkverpakking: blikjes drinken, tetrapacks, plastic bekere en doppen.

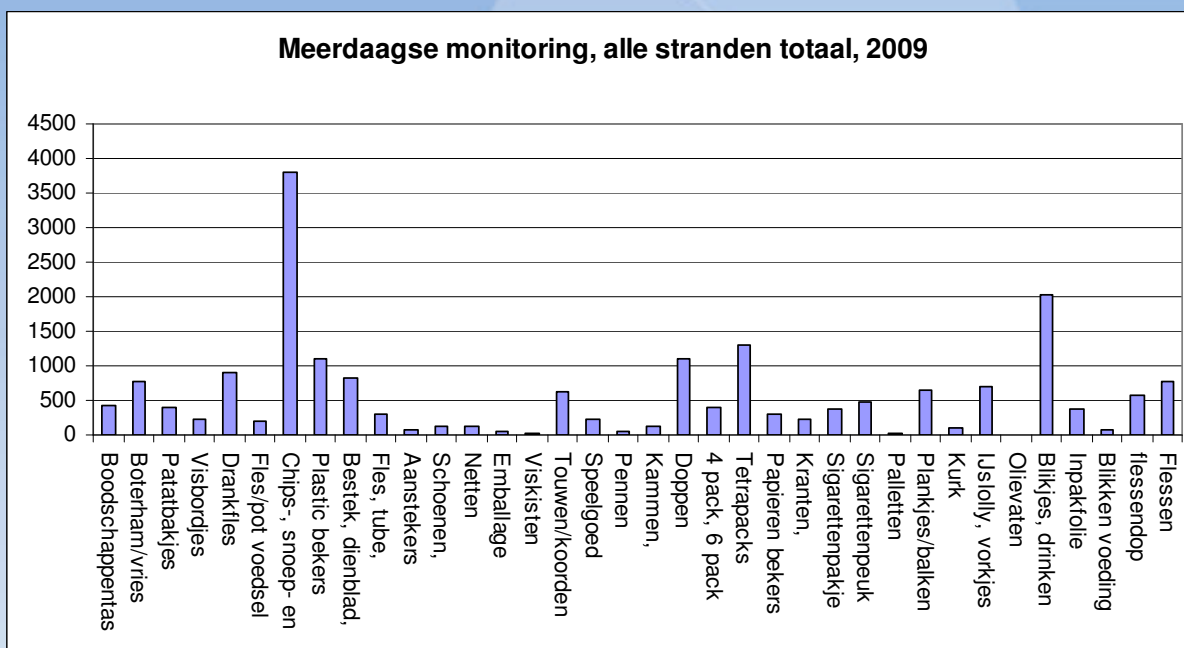

Grafiek 2: Top 5 overzicht per gemeente

Zwervend langs Zee

In grafiek 2 staan de specifieke resultaten per gemeente. Hierin komen een aantal verschillen naar voren. In de gemeente Velsen, Bergen en Katwijk komen relatief veel chips-, snoep- en ijsverpakking voor. In de gemeente Zijpe wordt veel drink- en blikverpakking op het strand achtergelaten. In de gemeente Den Helder wordt het minste afval door strandbezoekers achtergelaten.

Grafiek 3: Totaal overzicht van alle aangetroffen producten

In grafiek 3 worden de totalen van het meerdaagse onderzoek over alle gemeente weergegeven. Hierbij is het duidelijk dat olievaten, hout, pallets, touwen/koorden en viskisten uit zee afkomstig zijn. In de zomer is het afval afkomstig vanuit zee in aantal minder dan het afval dat achtergelaten wordt door de badgasten, hetgeen in lijn is met de verwachtingen aangezien de gemonitorde stranden geselecteerd waren op basis van een intensieve recreatie functie.

3.3 Conclusies en aanbevelingen voor 2010

Het monitoren van afval is goed verlopen. De gegevens die aangeleverd zijn geven een heel goed beeld van de hoeveelheid en het soort afval dat op onze stranden achterblijft.

- Duidelijk dat afval op zee bijdraagt aan de vervuiling van de stranden, de ene gemeenten heeft hier meer last van dan de ander.
- Chips-, snoep- en ijsverpakking en drinkverpakking vormen de grootste bron van vervuiling. Dit is een duidelijk signaal naar de gemeenten om (volgend jaar) strandtentbeheerders meer bij het project te betrekken, en samen te kijken naar verbeterpunten (beleid/beheer).
- Opmerkelijk is dat een aantal strandbeheerders geschrokken is van de hoeveelheid gevonden afval.

Zwervend langs Zee

- Het 15 dagen aangesloten monitoren en opruimen van afval geeft de meeste inzicht in de hoeveelheid afval die op één dag wordt achtergelaten en is hierdoor ook het meest interessant.
- Anderzijds is het maandelijks monitoren ook van belang omdat hierbij gebleken is dat de stranden in mei al vol rommel lagen maar ook omdat hieruit blijkt dat op dagen die niet werden aangemerkt als "stranddag" veel rommel op het strand werd gevonden.
- Verder kan nog gedacht worden om de turflijst aan te passen. Twee items die niet op de lijst staan maar wel vaak apart werden vermeld zijn: luiers en hondenpoepzakjes.

Zwervend langs Zee

4.0 Acties op Stranden

4.1 Inleiding

De informatie- en communicatiecampagnes zijn gericht op het bevorderen van het milieubewustzijn van de strandgebruikers en strandpaviljoenhouders. Gedurende het afgelopen jaar zijn hiertoe informatie- en communicatiecampagnes over de hoeveelheid afval die de gemiddelde bezoeker per maand / dag / jaar op het strand achterlaat gehouden. De gebruikte gegevens zijn verkregen door het verzamelde afval regelmatig te monitoren (tellen/wegen). De resultaten zijn teruggecommuniceerd aan de gebruikers. Zo zijn de recreanten benaderd door een speciaal opgezet Cleanteam en middels verschillende andere acties waarbij zowel kinderen als strandbezoekers zijn benaderd. Daarnaast zijn een aantal strandondernemers door studenten van de Hoge School Den Haag benaderd om te bevorderen dat zij bewuster omgaan met hun bedrijfsafval en verpakkingsmaterialen. Door samenwerking met de gemeente zijn mogelijke verbeterpunten rondom het afvalbeleid naar voren komen. Naast het strandonderzoek door de Hoge School Den Haag is er nog een aantal projecten, die in verband met wederzijdse meerwaarde, zijn aangesloten op het project. Het gaat over de volgende projecten (zie bijlage):

- Project "Ecologie van de zandige kust" (Vrije Universiteit Amsterdam)
- Project ondergrondse containers op het strand (Van Vliet Contrans)

4.2 Resultaten

De volgende acties hebben plaatsgevonden:

Cleanteam

Door de stuurgroep is een Cleanteam geformeerd die met acties en activiteiten tijdens het strandseizoen de recreanten hebben aangespoord zwerfafval op het strand tegen te gaan. Het Cleanteam heeft in het badseizoen van 2009 acht stranden bezocht. Van te voren is de pers hierover geïnformeerd. Met name de regionale en landelijke pers toonde veel belangstelling. RTV NH en TV West hebben voor de televisie opnamen gemaakt. Voor 2010 zal er lokaal nog meer aandacht worden besteed aan het Cleanteam waarbij de lokale pers actiever benaderd zal worden. Het team heeft in augustus 2009 het strand bezocht, waarbij de nadruk op ouders en kinderen lag.

De HS Den Haag

Het deelonderzoek Zwervend langs Zee uitgevoerd door de HS Den Haag behandelt het probleem m.b.t.

het afvalgedrag van de strandbezoekers op de stranden van de gemeenten Ameland, Bergen, Den Haag, Den Helder en Noordwijk. Door middel van interviews met de strandbezoekers en paviljoenhouders hebben studenten van de HS inzicht verkregen in het gedrag van de strandbezoekers en paviljoenhouders en zijn er oplossingen en maatregelen aangedragen om een gedragsverandering te bewerkstelligen. Deze onderwerpen zijn uitgewerkt in de hoofdstukken 3 tot met 7 van het rapport:

- Hoofdstuk drie wordt de verandering van het gedrag en de attitudes besproken waarbij wordt

Zwervend langs Zee

ingegaan op de gewenste gedragsverandering.

- Hoofdstuk vier beschrijft het gedrag, de visie en de houding van de strandbezoekers omtrent het afvalprobleem op het strand. De uitkomsten van de interviews met de strandbezoekers zijn verwerkt tot diagrammen. Verder zijn er conclusies getrokken over het gedrag, de visie en de houding van de strandbezoekers.
- Hoofdstuk vijf beschrijft het gedrag, de visie en de houding van de strandpaviljoenhouders m.b.t. het afvalprobleem op het strand waarbij belangrijke conclusies getrokken.
- Hoofdstuk zes beschrijft welke maatregelen de strandpaviljoen- houders momenteel nemen om invloed uit te oefenen op het gedrag van de strandbezoekers.
- Hoofdstuk zeven beschrijft welke maatregelen kunnen worden getroffen door de gemeenten en de paviljoenhouders om het gedrag van de strandbezoekers te veranderen.
- Hoofdstuk acht beschrijft hoe de gedragsverandering in de toekomst voortgezet kan worden. De algemene conclusie is dat gedragsverandering moeilijk te bewerkstelligen is bij de strandbezoekers.

In bijlage 8 zijn de conclusies en aanbevelingen van de studenten van de HS Den Haag opgenomen in dit rapport

Zandvoort

Op donderdag 23 juli 2009 is in Zandvoort door de wethouder Tates het startsein gegeven voor de actie:

'Vele handen maken schone stranden'. Vanaf die datum is een soort theaterdoorgang bij het station Zandvoort gecreëerd waar de aanlopende bezoekers tegen een acteur aanlopende die de bezoekers gewezen hebben op het belang van een schoon strand en hen zal aansporen een kleine, maar zeer belangrijke bijdrage te leveren aan de strijd tegen het zwerfafval op het strand.

De bezoekers zijn gevraagd om hun eigen afval in een afvalzakje te doen en na hun strandbezoek dit afvalzakje te deponeren in de vuilcontainer. Deze campagne heeft 20 dagen geduurd. Daarnaast heeft de gemeente getoond wat de dagelijkse oogst aan zwerfafval is bij het reinigen van 500 meter strand.

Actie op stranden van Velsen en Zijpe

Op de stranden van Velsen en IJmuiden zijn door de stuurgroep acties ondernomen om de strandbezoekers en kinderen te wijzen op de gevolgen van zwerfafval dat door bezoekers wordt achtergelaten. Hiervoor zijn er door de gemeenten een bladkorf en marktkramen bij de opgang naar het strand geplaatst. In de bladkorf was afval verzameld wat de afgelopen dagen op een stuk strand is gevonden. Aan de hand van informatieborden om deze bladkorf zijn mensen bewust gemaakt van het afval dat op de stranden wordt achtergelaten. Ouderen zijn ook persoonlijk benaderd om deel te nemen aan een prijsvraag. Kinderen werden uitgenodigd om mee te doen aan een

Zwervend langs Zee

schilderwedstrijd in de marktkraam. Voor beide categorieën waren leuke prijzen te winnen. De acties werden ondersteund door de plaatselijke wethouders.

Schoonmaakactie op de pieren van IJmuiden

Op vrijdagavond 24 juli hebben sportvissers onder het motto 'Ik vis schoon' het zwerfvuil op de noord- en zuidpier opgeruimd. Van de pieren is meer dan een aanhanger vol aan afval verwijderd. Hoewel deze schoonmaakactie bezijden de stuurgroep heeft plaatsgevonden is de stuurgroep van mening dat in 2010 in het kader van Zwervend langs Zee verdere samenwerken met de sportvissers gezocht zal worden.

Kleurwedstrijd via website

Vanaf de website is het mogelijk een kleurwedstrijd voor kinderen te downloaden. Aan het eind van 2009 zal bepaald worden wie de kleurwedstrijd heeft gewonnen.

Presentaties

Tijdens evenementen is door middel van presentaties aandacht gevraagd voor het project Zwervend langs Zee. Bij de volgende evenementen is een aparte presentatie over het project Zwervend langs Zee gegeven.

- Opening project Zwervend langs Zee
- Opening badseizoen Den Haag
- Strandondernemers Bergen
- HVC congres Lelystad
- Kustschouw 2009
- Strandschouw Castricum
- Internationaal KIMO congres Change of Tide
- Zwerfafvaldag in Amersfoort (alleen voorbereid)
- Uitreiking Schoonste strand van Nederland in Katwijk

4.3 Conclusies en aanbevelingen voor 2010

De acties die in 2009 op de stranden zijn gehouden vormen de kern van het project Zwervend langs Zee. Door verschillende acties wil de projectgroep een gedragsverandering bij de strandbezoekers en paviljoenhouders realiseren ten aanzien van het zwerfvuilprobleem op de stranden. Terugblikkend op 2009 kan gesteld worden dat het project Zwervend langs Zee goed uit de startblokken is vertrokken, dat over het gehele zomerseizoen diverse acties zijn uitgevoerd waarbij zowel de strandbezoekers als de paviljoenhouders zijn benaderd. In z'n algemeenheid kan ook gesteld worden dat 2009 een leerjaar is geweest waardoor pionieren een weg is gezocht naar de beste methoden om de voorgestelde gedragsverandering te bereiken.

Leermomenten

- Voor 2010 is het aan te raden de acties op stranden en in gemeenten in communicatieve zin beter te begeleiden zodat een breed publiek kennis krijgt van de doelstellingen van het project Zwervend langs Zee.

Zwervend langs Zee

- In de regel zijn de stranden van de negen deelnemende gemeenten in het hoogseizoen eenmalig met acties bezocht. Voor 2010 is het aan te raden meerdere keren per jaar de stranden te bezoeken met verschillende acties mede daardoor zal er meer bekendheid komen wat vervuiling doet en mensen eerder bereid zijn afval van het strand mee te nemen.
- In 2009 heeft de HS Den Haag onderzoek verricht op stranden voornamelijk bij de strandtenthouders. De aanbevelingen die in het eindrapport staan zullen in 2010 terugkomen bij de voorbereiding van acties op stranden.
- In 2010 willen we meer aandacht geven aan schoolkinderen. In 2009 is ervaring opgedaan met de verfwedstrijden op de stranden van Velsen en Zijpe en zijn de scholen benaderd. In 2010 zal daar meer aandacht aan besteed worden. Het ontwikkelen van een lespakket zal worden onderzocht.

Voorstel 2010

1. Het Cleanteam zal in 2010 weer worden ingezet.
2. Voorlichting en verfwedstrijden voor kinderen bij strandopgangen wordt in samenwerking met gemeenten georganiseerd.
3. Aan het begin van het badseizoen wordt het project Zwervend langs Zee op ieder strand geopend met een korf met afval op het strand waarbij een bestuurder de vlag zal hijsen en de pers te woord zal staan.
4. De Hogeschool van Den Haag wordt opnieuw benaderd voor een deelonderzoek op de stranden.
5. Met de sportvisserij wordt in 2010 samengewerkt om het achterlaten van afval van vissers die aan de kust vissen tegen te gaan.
6. In 2010 wordt gebruik gemaakt van een acteur voor communicatie met strandbezoekers bij strandopgangen en toegangswandelpaden naar zee.
7. Presentaties en lezingen voor en bij evenementen op stranden worden zoveel mogelijk gegeven.
8. Voor 2010 wordt een houder voor zakjes waar afval in kan worden gedeponerd met opschrift Zwervend langs Zee aan en op stranden aangeboden en worden afvalzakjes voor paviljoenhouders aangeboden.
9. Voor de verschillende acties worden draaiboeken gemaakt zodat gemeenten dat beter in kunnen plannen.
10. Een onderscheid zal in 2010 gemaakt worden tussen projecten en acties op stranden.
11. In 2010 zal een aparte bijeenkomst met de communicatiemedewerkers van de gemeenten worden georganiseerd.
12. In samenwerking met NederlandSchoon zal op de dag van de aarde, 22 april 2010, aandacht besteedt worden aan de strandvervuiling.
13. Met de gemeente Westland zal contact gemaakt worden over het beheer van haar stranden (dit in verband met het schoonste strand van Nederland).
14. In 2010 zal een ontwerp voor dienbladen of afvalbakjes voor op strandpaviljoens worden gemaakt.
15. Acties naar scholen
16. Paviljoenhouders meer betrekken bij het project "Zwervend langs Zee"

Zwervend langs Zee

5.0 Communicatie

5.1 Inleiding

Bij de start van het project is door studio Hoogeveen & Van Tilburg een communicatieplan opgesteld. Dit plan richt zich op de gedragsverandering van de recreant op het strand en de strandexploitanten (bijlage 9). De communicatie had in het afgelopen jaar in het project als belangrijkste doel het milieubewustzijn van de strandgebruiker en de paviljoenhouders te vergroten. Daarnaast was de communicatie er op gericht de hoeveelheid zwerfafval op de stranden te verminderen.

In het communicatieplan zijn de verschillende interne (gemeentemedewerkers, partnerorganisaties) en externe doelgroepen (verschillende soorten recreanten, zoals zanaanbidders, wandelaars, sporters, maar ook strandpaviljoenexploitanten en scholen) benoemt, met elk hun eigen communicatiedoelstelling en strategie. Persoonlijk contact met de verschillende doelgroepen staat hierin centraal, uitgewerkt in ludieke acties op het strand die de bezoeker het afvalprobleem laten 'beleven'. Richtlijn is om in elke gemeente één keer per maand aandacht voor Zwervend langs Zee te geven (gedurende strandseizoen).

5.2 Communicatieplan en -middelen

In het communicatieplan zijn de kernboodschap en voorstellen voor een slogan uitgewerkt. Verder is een evenementenplanning gemaakt alsmede een mediaplanning. Naar aanleiding van het communicatieplan zijn door het Ontwerpbureau RRO Industrial Design een logo met slogan ("Veel handen maken schone stranden") uitgewerkt en verschillende middelen in een eigen huisstijl gerealiseerd, waaronder:

- T-shirts, te gebruiken bij strandacties;
- Flyers (project info en info over effecten afval op zeeleven)
- informatiemap
- posters, met de mogelijkheid voor deelnemende gemeentes deze aan te passen
- website www.zwervendlangszee.nl
- vlaggen/banners
- informatieborden voor bij de stranden
- kleurwedstrijd

5.3 Persbenadering

Bij elke strandactie en andere mijlpalen in het project (denk aan belangrijke bijeenkomsten, het beschikbaar komen van monitoringresultaten) werd actief de pers benaderd. Hiertoe werden telkens twee varianten van een persbericht gebruikt: één algemene voor de landelijke pers (gecoördineerd vanuit de stuurgroep) en één door de gemeentes aan te passen en te versturen variant voor de regionale en lokale pers. De persberichten werden ook op de websites geplaatst. In 2009 zijn de volgende persberichten gepubliceerd:

- 6 mei: start project Zwervend langs Zee
- 27 juni: verfwedstrijd en voorlichting op strand Velsen (landelijke en regionale Pers)
- 9 juli: eerste monitoringsresultaten
- 3 augustus: cleanteam in actie
- 6 augustus: onderzoek gemeenten naar afval op stranden

Zwervend langs Zee

- 12 augustus: verfwedstrijd en voorlichting op strand Zijpe (landelijke en regionale Pers)
- 5 oktober: monitoringsresultaten 2009

Daarnaast is er regelmatig aandacht geweest voor de verschillende (cleanteam) acties op de stranden in met name de lokale en regionale pers (onder andere regionale radio en televisie).

Tijdens de stuurgroepvergaderingen vormt de communicatiestrategie en de voortgang van de communicatie een terugkerend agendapunt. De communicatiemedewerkers van de gemeentes Ameland, Bergen, Den Haag, Den Helder, Katwijk, Noordwijk, Velsen, Zijpe en Zandvoort worden geïnformeerd over bijeenkomsten en persberichten.

5.4 Website en emailadres

Voor het project Zwervend langs Zee is door het bureau Van Rhooen een speciale website (www.zwervendlangszee.nl) ingericht en een emailadres aangemaakt (info@zwervendlangszee.nl). Op deze website kunne bezoekers informatie en gegevens over het project en de daar aan gelieerde projecten vinden. Door diverse mensen zijn berichten naar het emailadres verzonden ter ondersteuning en voor het aanbieden van samenwerking.

5.5 Conclusies en aanbevelingen voor 2010

In 2009 is er sprake geweest van langdurige ziekte van een communicatieadviseur. Hierdoor is de voortgang van de communicatieactiviteiten een tijdje in het geding geweest en is een aantal acties ad hoc door verschillende mensen en organisaties opgepakt. Voor 2010 zijn de volgende verbeterpunten te benoemen:

- Voor een eenduidige en gestructureerde communicatie is het van belang dat de communicatieactiviteiten en perscontacten weer vanuit één persoon worden gecoördineerd (de betrokken communicatieadviseur van RWS);
- Voor 2010 is het prettig om via een communicatieplanning op de evenementen aan de kust aan te sluiten. In 2009 zijn er regelmatig strandacties op het laatste moment geïnitieerd, waardoor communicatieactiviteiten niet of onvoldoende plaatsvonden. Het is prettig om een standaardwerkwijze en standaardmiddelen klaar te hebben liggen die snel door ZLZ of de gemeentes ingezet kunnen worden. Dit moet in 2010 beter worden gecoördineerd;
- Voor 2010 is het goed opnieuw te kijken naar de huidige doelgroepen en te bepalen of deze moeten worden uitgebreid, bijvoorbeeld met scholen. Hiervoor moeten heldere keuzes worden gemaakt, zodat we tijdig en goed voorbereid het project in 2010 kunnen voortzetten;
- Uit een inventarisatie bij de gemeentes moet blijken of de communicatiemiddelen zoals die nu beschikbaar zijn werkbaar zijn voor de gemeentes, of deze voldoende zijn of dat er behoefte is aan extra middelen of aanpassing van bestaande middelen (bijvoorbeeld afvalbakjes voor strandtenthouders);
- Om de communicatieadviseurs beter bij het project te betrekken, ideeën over de gemeentelijke communicatie t.a.v. het project met elkaar te delen, en ervoor te zorgen dat persmomenten beter benut worden, willen we voor het nieuwe seizoen een bijeenkomst beleggen met alle

Zwervend langs Zee

communicatieadviseurs van de deelnemende gemeenten; ook om de relatie tussen beheer en communicatie te verbeteren;

- Voor 2010 bepalen waar we kunnen samenwerken en aanhaken bij kustevenementen
- Verspreiding middelen naar strandtenthouders persoonlijk via gemeenten i.p.v. van via de post.

Zwervend langs Zee

6.0 Bijlagen

Bijlage 1 Contactgegevens stuurgroep

1*	Naam organisatie:	KIMO Nederland en België	
	Rechtsvorm projectpartner:	Vereniging	
	Postadres:	Postbus 325	
	Postcode en plaats:	1940 AH Beverwijk	
	Naam contactpersoon:	Dhr. B. Veerman	0251-263838
	Naam contactpersoon:	Mw. I.M. Dekker	0251-263841
	E-mailadres:	lveerman@milieudienst-ijmond.nl	
	E-mailadres:	idekker@milieudienst-ijmond.nl	
2*	Naam organisatie:	Rijkswaterstaat Noordzee	
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid	
	Postadres:	Postbus 5807	
	Postcode en plaats:	2280 HV Rijswijk	
	Naam contactpersoon:	Dhr. A.W.A. Oosterbaan	070-3366846
	Naam contactpersoon:	Mw. B. Wenneker	070-3366741
	Naam contactpersoon:	Mw M. Verbeij	070-3366798 06-54352272
	E-mailadres:	Lex.oosterbaan@rws.nl	
	E-mailadres:	Barbara.wenneker@rws.nl	
	E-mailadres:	Mariska.verbeij@rws.nl	
3*	Naam organisatie:	Stichting De Noordzee	
	Rechtsvorm projectpartner:	Stichting	
	Postadres:	Drieharingstraat 25	
	Postcode en plaats:	3511 BH Utrecht	
	Naam contactpersoon:	Dhr. J.J. Dagevos	
	Naam contactpersoon:	Dhr. M. Hougee	
	Telefoonnummer:	030-2340016	
	E-mailadres:	j.dagevos@noordzee.nl	

Zwervend langs Zee

Bijlage 2 Contactgegevens Projectgroep

1*	Naam organisatie:	KIMO Nederland en België	
	Rechtsvorm projectpartner:	Vereniging	
	Postadres:	Postbus 325	
	Postcode en plaats:	1940 AH Beverwijk	
	Naam contactpersoon:	Dhr. B. Veerman	0251-263838
	Naam contactpersoon:	Mw. I.M. Dekker	0251-263841
	E-mailadres:	iveerman@milieudienst-ijmond.nl	
	E-mailadres:	idekker@milieudienst-ijmond.nl	
2*	Naam organisatie:	Rijkswaterstaat	
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid	
	Postadres:	Postbus 5807	
	Postcode en plaats:	2280 HV Rijswijk	
	Naam contactpersoon:	Dhr. A.W.A. Oosterbaan	070-3366846
	Naam contactpersoon:	Mw. B. Wenneker	070-3366741
	Naam contactpersoon:	Mw M. Verbeij	070-3366798 06-54352272
	E-mailadres:	lex.oosterbaan@rws.nl	
	E-mailadres:	barbara.wenneker@rws.nl	
	E-mailadres:	mariska.verbeij@rws.nl	
3*	Naam organisatie:	Stichting De Noordzee	
	Rechtsvorm projectpartner:	Stichting	
	Postadres:	Drieharingstraat 25	
	Postcode en plaats:	3511 BH Utrecht	
	Naam contactpersoon:	Dhr. J.J. Dagevos	
	Naam contactpersoon:	Dhr. M. Hougee	
	Telefoonnummer:	030-2340016	
	E-mailadres:	j.dagevos@noordzee.nl	
4	Naam organisatie:	Gemeente Ameland	
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid	
	Postadres:	Postbus 22	
	Postcode en plaats:	9160 AA Hollum	
	Naam contactpersoon:	Dhr. L. Brouwer	
	Telefoonnummer:	0519-555547	
	E-mailadres:	lbrouwer@ameland.nl	
5	Naam organisatie:	Gemeente Bergen	
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid	
	Postadres:	Postbus 175	
	Postcode en plaats:	1860 AD Bergen	
	Naam contactpersoon:	Mw. M. Blankendaal	
	Telefoonnummer:	072-8880361	
	E-mailadres:	m.blankendaal@bergen-nh.nl	

Zwervend langs Zee

6	Naam organisatie:	Gemeente Den Helder
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid
	Postadres:	Postbus 36
	Postcode en plaats:	1780 AA den Helder
	Naam contactpersoon:	Mw. K. Kok
	Telefoonnummer:	0223-678846
	E-mailadres:	kkok@denhelder.nl
7	Naam organisatie:	Gemeente Katwijk
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid
	Postadres:	Postbus 589
	Postcode en plaats:	2220 AN Katwijk
	Naam contactpersoon:	Dhr. H. van Duijn
	Telefoonnummer:	071-4062243
	E-mailadres:	h.vanduijn.btor@katwijk.nl
8	Naam organisatie:	Gemeente Noordwijk
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid
	Postadres:	Postbus 298
	Postcode en plaats:	2200 AG Noordwijk
	Naam contactpersoon:	Mw. P. Biegstraaten
	Telefoonnummer:	071-3660370
	E-mailadres:	p.biegstraaten@noordwijk.nl
9	Naam organisatie:	Gemeente Den Haag
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid
	Postadres:	Postbus 12651
	Postcode en plaats:	2500 DP Den Haag
	Naam contactpersoon:	Dhr. M. Hoogewerf
	Telefoonnummer:	070-3536591
	E-mailadres:	m.hoogewerf@dsb.denhaag.nl
10	Naam organisatie:	Gemeente Zandvoort
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid
	Postadres:	Postbus 1
	Postcode en plaats:	2040 AA Zandvoort
	Naam contactpersoon:	Dhr. P. den Boer /R. Deesker
	Telefoonnummer:	023-5740253 /5740270
	E-mailadres:	p.den.boer@zandvoort.nl / r.deesker@zandvoort.nl
11	Naam organisatie:	Gemeente Velsen (IJmuiden)
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid
	Postadres:	Postbus 465
	Postcode en plaats:	1970 AL IJmuiden
	Naam contactpersoon:	Dhr. J. Rooij
	Telefoonnummer:	0255-567674

Zwervend langs Zee

	E-mailadres:	jrooij@velsen.nl
12	Naam organisatie:	Gemeente Zijpe
	Rechtsvorm projectpartner:	Overheid
	Postadres:	Postbus 5
	Postcode en plaats:	1750 AA Schagerbrug
	Naam contactpersoon:	Dhr. M. Boermans
	Telefoonnummer:	0224-574100
	E-mailadres:	m.boermans@zijpe.nl

Zwervend langs Zee

Bijlage 3 Totaal monitoring gegevens gemeenten

15 daagse meting_totalen 2009
Project Zwervend langs Zee 2009-2010

Algemeen										
Gemeente	Den Haag	Ameland	Bergen	Den Helder	Katwijk	Noordwijk	Velsen	Zijpe	Zandvoort	Totaal
Aantallen										
Plastics										
Boodschappentas	5	2	56	2	58	28	136	28	118	433
Boterham/vries zakje	32	138	82	29	72	48	128	175	73	777
Patatbakjes	30	55	46	16	34	11	113	50	52	407
Visbordjes	9		27	12	20	3	95		69	235
Drankfles	290	42	96	75	53	88	138	108	21	911
Fles/pot voedsel	3	23	19	6	15	23	17	46	42	194
Chips-, snoep- en ijsverpakking	264	108	616	42	933	340	978	426	104	3811
Plastic bekercs	136	48	128	30	219	117	127	215	89	1109
Bestek, dienblad, rietjes	139	18	116	8	154	158	103	28	90	814
Fles, tube, toiletartikel (zonnebrand, deo, gel)	10	31	13	35	83	17	10	9	80	288
Aanstekers	11	7	4	13	3	7	24	3	4	76
Schoenen, sandalen	23	4	17	16	3	7	6	6	40	122
Netten	1	8	19	22	3	4	34	26	3	120
Emballage			7		41	2	2			52
Viskisten			2	11			0	1		14
Touwen/koorden	66	124	18	117	37	29	80	72	92	635
Speelgoed	35	3	26	8	43	46	20	28	28	237
Pennen	2		20	1	9	11	11	2	5	61
Kammen, haarborstel	2		1	1	10	1	14			126
Doppen	132	51	106	175	259	160	179	59	76	1197
4 pack, 6 pack	13	20	8	3	30	5	0	322	1	402
										0
Papier										
Tetrapacks	361	15	214	10	265	92	244	11	84	1296
Papieren bekercs	19	2	40	7	61	44	45		72	290
Kranten, tijdschriften, reclame	27	4	15		84	30	17	8	29	214
Sigarettenpakje	39	11	45	10	43	47	74	5	97	371
Sigarettenpeuk	197	117	16		92	18	0	32	9	481
										0
Hout										
Palletten		1	1	6			2	7		17
Plankjes/balken etc o.a. rest hout	352	22	3	59	16	80	9	70	32	643
Kurk	32	2	2	9	6	9	2		35	97
IJslolly, vorkjes	77	86	59	2	145	19	116	97	99	700
										0
Metaal										
Olievaten				5	1		0			6
Blikjes, drinken	534	44	212	111	188	166	260	227	281	2023
Inpakfolie	61		33	81	96	10	59	17	30	387
Blikken voeding	3	4	26	1	1	1	8	8	18	70
flessendop	57	16	67	126	69	38	101	38	62	574
										0
Glas										
Flessen	57	22	78	114	154	32	257	47	25	786

Zwervend langs Zee

Bijlage 4 Samenvatting evaluatieformulieren gemeenten

1a. Projectgroep vergaderingen

De projectgroep vergaderingen wordt door de geënquêteerde als goed beschreven. Naast de inhoudelijke zaken is diende het overleg eveneens als uitwisseling van ervaringen van talrijke andere zaken. Door twee gemeenten werd een minder frequent vergaderschema voorgesteld. Eén gemeente stelde een vaste voorzitter voor. De projectgroepvergadering werd in eerste instantie als rommelig ervaren door de geënquêteerde, later ontstond er meer structuur. Door de afwisselde thema's, gastsprekers en werk/veldbezoek is een betere structuur ontstaan.

1b. Communicatie (promotiemateriaal/persberichten)

Het ontworpen materiaal is als goed ervaren, de slogans waren duidelijk. De communicatie is als te mager ervaren, onvoldoende aansturing (geen draaiboek), er was weinig te weinig materiaal voor de pers. Niet alle promotiematerialen zijn voor elk strand geschikt.

1c. Acties

Het Cleanteam is als positief ervaren de gemeenten zouden vaker en ook langer dit team op hun stranden hebben. Met betrekking tot de communicatie vond een aantal gemeenten dat er beter gecommuniceerd had moeten worden, soms was het bij de gemeenten niet bekend dat er een actie op de stranden plaats vond. De stuurgroep wordt geadviseerd dit beter aan te sturen. Acties zouden goed moeten aan sluiten bij evenementen op de stranden.

2. Wat verwachten jullie van stuurgroep?

Van de stuurgroep wordt een duidelijke planning verwacht waar de acties van te voeren in vastgelegd worden.

3. Waar zien jullie verbeterpunten?

Hierbij wordt vaak verwezen naar punt 2. Zie 2. Duidelijkere promotie en aansluiten op evenementen.

4. Welke acties van 2009 willen jullie in 2010 weer zien?

De monitoring wordt als positief ervaren, de gemeente krijgen hiermee inzicht in het achtergelaten afval. Het monitoren zal dan ook in 2010 weer plaatsvinden. M.b.t. het Cleanteam willen de gemeenten dat dit team langer op de stranden aanwezig is en beter met de badgasten communiceert. De gemeenten wielen graag ook actie met scholen. Gevraagd wordt meer aandacht te besteden aan de persberichten.

5. Welke nieuwe initiatieven of acties willen jullie in 2010 ondernemen?

Individueelere aanpak (niet alleen schoonmaakacties), betrekken scholen en paviljoenhouders, maar ook campinghouders (lokaal) en/of supermarkten (lokaal); uitdelen zakjes bij strandafgangen (1x); denk om nieuwe acties i.v.m. nieuwsgierig houden van de pers; grotere evenementen worden doorgegeven om daarbij een gepaste actie te zoeken.

6. Zouden jullie er iets voor voelen om de projectgroep na 2010 in stand te houden.

Zwervend langs Zee

Ja, meerwaarde in het delen van kennis; wel minder frequent (1 of 2 keer per jaar; bv. Voor de start van het strandseizoen en aan het einde van het strandseizoen).

7. Staan jullie open voor het toetreden van nieuwe Gemeenten aan Zwervend langs Zee in 2010?

In principe staan de negen gemeenten positief tegenover het toetreden van andere gemeenten, echter het moet geen nadelig gevolg hebben voor de financiën. Wel (meer publiciteit/meer ervaringen), echter, wat zijn financiële consequenties?

8. Overige opmerkingen

Omdat er bij gemeenten financiële overschrijdingen plaatsvinden, willen zij meer duidelijkheid m.b.t. de inkomsten en uitgaven. Voor tijdens de projectgroepvergaderingen wordt om meer praktijk demonstraties gevraagd, dit als leermoment.

Slotconclusie:

Belangrijkste aanbeveling voor 2010: strakkere sturing nodig → communicatieplanning + actieplan 2010.

Zwervend langs Zee

Bijlage 5 Monitoring en Reiniging HVC

Reinigen door HVC

De ReinUnie is op 1 januari 1998 ontstaan uit de samenvoeging van de gemeentelijke reinigingsdiensten van Beverwijk, Heemskerk en Velsen. Sinds april 2007 is ReinUnie onderdeel van HVC. De kernactiviteiten van ReinUnie zijn afvalinzameling en beheer van de openbare ruimte. Huishoudelijk afval wordt ingezameld met behulp van zijladers: huisvuilwagens met een dubbele robotarm. Dagelijks worden op deze wijze 2.000 containers met huishoudelijk afval geleegd.

Twee afvalbrengrstations

Ook zijn er voor bewoners en bedrijven ondergrondse inzamelvoorzieningen voor glas, papier en textiel. Daarnaast exploiteert ReinUnie twee afvalbrengrstations waar bewoners van Beverwijk, Heemskerk en Velsen hun afval kwijt kunnen.

64.000 huishoudens

Andere activiteiten van ReinUnie zijn verzamelen van grof huishoudelijk, kolken- en rioolreiniging, plaagdierbestrijding, gladheidbestrijding en vegen van wegen, pleinen etc. Het verzorgingsgebied van ReinUnie telt ongeveer 64.000 huishoudens.

Afvalbrengrstations

HVCinzameling (HollandCollect) exploiteert daarnaast vier afvalbrengrstations in Noord-Holland, HVCinzameling (Flevocollect) drie in Flevoland.

De overige gemeenten in het gehele verzorgingsgebied van HVC zorgen zelf voor de verzameling en het transport van afval naar HVC. Ze exploiteren eigen afvalbrengrstations of besteden het uit aan andere marktpartijen. ReinUnie beschikt over twee afvalbrengrstations: in Velsen-Zuid en Heemskerk.

Monitoring door Reinunie

De Reinunie heeft de gemeente Velsen aangeboden belangeloos een gedeelte van het strand van vuil te ontdoen. De afvalstoffen worden naar HVC in Alkmaar gebracht. Aan het einde van het seizoen worden hier alle gemonitorde afvalstoffen gemonitord.

Zwervend langs Zee

Bijlage 6 Gelieerde Projecten

Project "Ecologie van de zandige kust" - door de Vrije Universiteit Amsterdam

Van mei 2006 tot maart 2011 loopt het promotieproject "Ecologie van de zandige" kust, dat wordt uitgevoerd door Lies Leewis. Dit project wordt gefinancierd door Rijkswaterstaat, en wordt van daaruit ondersteund door Gerard Janssen, werkzaam bij het voormalige RIKZ, nu bij de Waterdienst.

Het doel van het project is een breed inzicht te krijgen in de ecologie van het strand en in het bijzonder of en hoe menselijke activiteiten de flora en fauna op het strand beïnvloeden. Zo zijn in 2007 bijvoorbeeld 17 stranden langs de hele kust bemonsterd op fauna van het inter-getijdengebied. Op deze stranden waren in het verleden zandsuppleties geweest. Aan de hand van de gegevens hopen we iets te kunnen zeggen over het herstel van fauna populaties na een suppletie.

Fauna van het droge strand

Dit jaar willen we de fauna van het droge strand in kaart gaan brengen. Waarschijnlijk de meest bekende bewoner van het droge strand is de strandvlo (*Talitrus saltator*), maar er komen ook kevers en vliegen voor. Aangenomen wordt dat de fauna van het droge strand afhankelijk is van aanspoelsel uit zee (wieren e.d.) voor voedsel en bescherming. We willen gaan kijken in hoeverre dit ook voor de Nederlandse stranden geldt of dat de dieren ook op andere plekken voedsel en bescherming vinden.

We willen gaan kijken naar een aantal stranden met zo weinig mogelijk menselijke invloeden, en stranden die worden schoongemaakt. De "natuurlijke" stranden dienen als plek met aanspoelsel. De geschoonde stranden zijn voor ons het "experiment" zonder aanspoelsel. We gaan de stranden in elk geval 2 keer bemonsteren, 1 keer voor het hoogseizoen, en 1 keer vlak erna. We zullen dan kijken welke soorten er voorkomen en hoeveel beesten van elke soort. Waarschijnlijk zullen we voor elk type 6-8 locaties langs de kust gaan bemonsteren.

Als aanvulling op dit experiment proberen we zoveel mogelijk informatie te verzamelen over het aanspoelsel op de Nederlandse stranden. Sinds een paar weken is een student, Gijs Valk, hier mee bezig. We zijn erg benieuwd naar de totale hoeveelheden aanspoelsel over een bepaalde periode binnen een bepaald gebied, hoe groot het aandeel organisch materiaal hierin is, waar er precies wordt geschoond zodat we goed kunnen bepalen waar we het beste kunnen gaan bemonsteren en indien mogelijk ook het aantal toeristen dat op de verschillende locaties komt. Ook zijn we zeer geïnteresseerd in stranden waar handmatig gereinigd wordt en waar het organisch materiaal dus blijft liggen, en naar de andere methoden die gebruikt worden om het strand te reinigen (bijv. grote beachcleaner, trekker met sleep, etc).

Het project Zwervend langs Zee heeft onze interesse omdat we het streven naar schone stranden van harte ondersteunen. Niet alleen is vervuiling van stranden onaantrekkelijk voor toeristen, ook de flora en fauna zijn gebaat bij stranden zonder zwerfafval. Ook kunnen we zo wellicht wat meer te weten komen over de hoeveelheden aanspoelsel op vaste plekken langs de kust over een langere periode. We hopen dan ook dat we een aantal keren mogen meekijken naar de 'vangst' op de te reinigen kustvakken.

Voor vragen of meer informatie over dit project kunt u terecht bij Lies Leewis, lies.leewis@falw.vu.nl of 020-5982737.

Zwervend langs Zee

Voorlopige resultaten onderzoek VU zomer 2009

De Nederlandse kust is een geliefde plek voor velen. Zonnebaders, watersporters en wandelaars maken dankbaar gebruik van de vele stranden die onze kust rijk is. Kustplaatsen hebben een belangrijke positie in de economie en werkgelegenheid. Echter behalve door ons mensen, wordt het strand ook bewoond en gebruikt door vele planten en dieren, waarvan de meeste individuen voor velen een onzichtbare groep vormen: de bodemdieren.

Deze bodemdieren bestaan o.a. uit kleine kreeftachtigen, nematoden, spinnen en kevers. De dieren hebben een belangrijke functie binnen het strand-ecosysteem. Ze leven van allerlei organisch materiaal dat bijvoorbeeld aanspoelt uit zee (wieren, dode krabben) of wordt aangevoerd uit de duinen door de wind. Op hun beurt worden deze kleine bodemdieren weer gegeten door grotere dieren, met name kustvogels.

In het kader van het onderzoek aan de Vrije Universiteit "Ecologie van de Zandige Kust", onderzoeken we hoe belangrijk dit aanspoelsel precies is voor de bodemdieren. Wat doet een tekort aan aanspoelsel met de grootte van de populatie? Is dit werkelijk hun belangrijkste voedselbron, of trekken ze in tijden van schaarste de duinen in om zich tegoed te doen aan een ander dieet, bijvoorbeeld dood materiaal van Helm of Biestarwegras uit de duinen? Zijn er secundaire effecten van de activiteit van het reinigen of recreatie?

Om dit te onderzoeken is in augustus 2009 veldonderzoek uitgevoerd op 10 locaties langs de Hollandse kust. We hebben 5 mechanisch gereinigde stranden gebruikt als "experiment" voor de langdurige afwezigheid van aanspoelsel en deze vergeleken met 5 (nabij gelegen) stranden die niet gereinigd werden. Deze combinaties van stranden hadden zoveel mogelijk een gelijke recreatie druk.

Als "modeldier" is de strandvlo gebruikt, een kreeftachtige, groot genoeg om met het blote oog waar te nemen en zodoende gemakkelijk te bemonsteren.

Op elk strand zijn 15 monsters genomen van de bodem op verschillende plekken op het strand: op de hoogwaterlijn, op het "wintervloedmerk", tussen deze twee plekken in, in de duinvoet, en hoger op in de duinen. Uit deze monsters zijn de beesten verzameld. Ook zijn nog aanvullende monsters genomen om bodemkenmerken te kunnen bepalen (organisch stof gehalte, korrelgrootte, vochtgehalte) en bovendien monsters van het aangespoelde materiaal.

De voorlopige resultaten wijzen tot nu toe het volgende uit: op stranden met weinig aanspoelsel (de gereinigde stranden) zijn significant minder dieren aanwezig dan op niet gereinigde stranden. Dit lijkt vooral te zitten in de aanwezigheid van minder juveniele beesten. Mogelijk werkt een tekort aan voedsel negatief op de reproductie. Een andere mogelijke oorzaak is dat er toch wat verschillen zijn in de recreatiedruk tussen de stranden, en een mogelijk negatief effect van het rijden met de beachcleaners. De resultaten zullen nog verder uitgewerkt worden moeten nog meer inzicht gaan geven in de verdeling van de beesten over de verschillende zones van het strand, de aanwezigheid van verschillende soorten strandvlooien (*Talitrus saltator*, *Talorchestia deshayesii*, e.a.), relatie van de beesten met omgevingsfactoren, etc. Dit laatste geeft ons, evt. in combinatie met aanvullende experimenten, ook meer inzicht in de uiteindelijke oorzaak van de verschillen in aantallen beesten tussen de gereinigde en niet gereinigde stranden.

Zwervend langs Zee

Bijlage 7 Project Ondergrondse Containers op het strand

Afvalinzamelaar- en verwerker Van Vliet Contrans uit Wieringen werd benaderd door strandpaviljoenhouders van het Haagse Zuiderstrand. De ondernemers liepen wat de inzameling van hun afval betreft tegen een aantal problemen aan.

Volle Rolcontainers

De manier waarop de strandpaviljoenhouders hun afval tot dan toe lieten afvoeren geschiedde door middel van rolcontainers. Na een drukke stranddag zaten de rolcontainers overvol met afval zodat de rolcontainers niet meer af te sluiten waren. Een beetje wind 's avonds zorgde ervoor dat er een hoop afval het strand of de duinen opwaaide. Daarnaast waren er de meeuwen die de volle rolcontainers als snackbar zagen en overlast veroorzaakte. Uit het oogpunt van hygiëne zijn rolcontainers geen ideale oplossing. Op warme dagen zorgen rolcontainers al snel voor stankoverlast.

Organisatorisch lastig

Ook organisatorisch gezien waren de rolcontainers een doorn in het oog van de strandpaviljoenhouders. Rolcontainers mogen alleen tussen 06:00 en 10:00 uur worden aangeboden. Dit hield in s'morgens meerdere personeelsleden aanwezig moest zijn om de volle rolcontainer te verwijderen. Daarnaast vergt het schoonhouden van de container veel werk.

Oplossing

De Beachclub Friends benaderde Van Vliet Contrans met de vraag of er niet een andere oplossing voor handen waren. Intern is besloten om de vraag op te pakken. Na enig overleg werd een ondergrondse container aangeboden.

Hygiënisch

Bij het aangeboden containersysteem is het grootste gedeelte van de container ingegraven en is er bovengronds alleen een afsluitbaar vulopening zichtbaar. Door de afsluiting is er geen sluikeafval mogelijk. Het aangeboden systeem is plaatsbesparend, hygiënisch en veilig.

Uitdaging

Bij storm of hoogwater bestond de mogelijkheid van ondermijning van de container. Door een stevig fundament voor de container aan te bieden is de constructie bestand was tegen de weer- en natuurinvloeden. In 2009 zijn er op het strand 11 ondergrondse containers geplaatst en daarnaast 200 mini-exemplaren over het hele strand heen voor toeristisch afval. Resultaten worden eind 2009 bekend gemaakt.

Zwervend langs Zee

Bijlage 8 Conclusies en aanbeveling HS Den Haag

Conclusie

Om het gedrag van de strandbezoekers, van de negen gemeenten die deelnemen aan het project Zwervend langs Zee, te veranderen moet de attitude van de strandbezoekers ten opzichte van "afval weggooien/opruimen" veranderd worden.

De attitude van een persoon zegt iets over hoe positief of negatief iemand tegen een bepaald onderwerp aankijkt. Het veranderen van deze attitude is moeilijk omdat een attitude is aangeleerd en voor een persoon normaal is geworden in zijn of haar gedrag.

Het bewerkstelligen van een bepaalde attitude kan door: campagnes, reclames, voorlichting en opvoeding, mits deze middelen specifiek zijn toegespitst op het onderwerp.

Campagnes, reclames en voorlichting zijn erop gericht om een attitude die een persoon al heeft te veranderen. Bij het inzetten van deze middelen is het van belang dat deze middelen gespecificeerd zijn op het opruimen en weggooien van afval. Algemene campagnes zonder diepgang en toespitsing op een onderwerp kunnen een attitude niet veranderen. Dit komt omdat mensen zich in een boodschap moeten kunnen verplaatsen, hoe specifiek het onderwerp hoe groter de kans dat mensen de boodschap meenemen in hun gedrag/houding.

Opvoeding is erop gericht kinderen meteen een goede attitude aan te leren ten opzichte van het weggooien en opruimen van afval.

Tijdens de opvoeding van een kind worden alle houdingen en gedragingen aangeleerd. Deze aangeleerde gedragingen en houdingen zal het kind meenemen in zijn of haar ontwikkeling en als normaal beschouwen. Zoals reeds vermeld is het moeilijk om een attitude die een persoon al ontwikkeld heeft te veranderen. Het meest effectieve is om iets vanaf het begin aan te leren en dit te doen tijdens de eerste levensfase. Tijdens de opvoeding kan het geen wat aangeleerd moet worden, worden meegenomen in de ontwikkeling van die persoon en die zal dan niet beter weten dan dat hem of haar is aangeleerd. Met andere woorden wanneer kinderen vanaf het begin leren dat het belangrijk is om afval in de afvalbak te gooien zal het veranderen van de attitude later niet meer nodig zijn of in ieder geval in minder sterke mate omdat zij het gewenste gedrag al zullen vertonen.

Wel is het belangrijk dat een persoon het verband blijft zien tussen het aangeleerde en het gevolg ervan. Een belangrijk aspect van gedrag is dus dat als een gedraging gewenst is dat mensen daar aan worden herinnerd op een specifieke en immateriële manier. Gespecificeerde campagnes, reclames en voorlichting kunnen dus ook in dit kader een essentiële rol vervullen.

De andere middelen en maatregelen waarvan is nagegaan of deze zouden werken: straffen, belonen en het neerzetten van meer afvalbakken, zullen een minder grote bijdrage leveren aan het veranderen van het gedrag van de strandbezoekers dan gespecificeerde campagnes en reclames.

Zwervend langs Zee

Wanneer men straft laat men alleen zien welk gedrag niet gewenst is en niet welk gedrag wél gewenst is. Het straffen op ongewenst gedrag kan dus makkelijk ander ongewenst gedrag oproepen. Daarnaast is een straf relatief wat voor de één een straf is hoeft dat voor de ander niet te zijn.

Wanneer gebruikt gemaakt wordt van het middel "belonen" kan dit op twee manieren gedaan worden. Namelijk materieel en immaterieel belonen. Materieel belonen heeft minder effect dan immaterieel belonen. Dit komt doordat materieel belonen heel normaal wordt voor een persoon omdat het tastbaar is. Immaterieel is een vorm van aandacht en het zelfde als eten en drinken voor een mens, dit zal hoger gewaardeerd worden door een persoon. De maatregel om statiegeld in te voeren blijkt daarom ook geen succes. Daarom kunnen strandbezoekers beter immaterieel dan materiaal beloond worden. Om iemand te immaterieel te belonen is het van belang dat het gewenste gedrag wel gesignaleerd wordt door de beloner. Verder is ook een beloning relatief; wat voor de één een beloning is hoeft dat voor de ander niet te zijn.

Verder zal het neerzetten van meer afvalbakken waarschijnlijk wel een bijdrage leveren maar deze zal zeer gering zijn. De strandbezoekers die 'gemakzuchtig' zijn kunnen wel 'getriggerd' worden door de afvalbakken om hun afval op te ruimen. Maar bij mensen die uit gewoonte, desinteresse, stoer doen of gebrek aan kennis afval veroorzaken zal het plaatsen van meer afvalbakken niet tot weinig effect hebben op het gedrag. Dit omdat de reden voor dit gedrag dieper zit.

Ook uit de interviews met de strandbezoekers en paviljoenhouders blijkt dat zij het meeste vertrouwen hebben in campagnes en reclames. Dit middel pakt het probleem bij de kern aan, namelijk de attitude.

Aanbevelingen

Zoals uit de conclusie is gebleken speelt de attitude van een persoon een belangrijke rol bij het daadwerkelijk gedrag van die persoon. In het kader van het afvalprobleem op de stranden van de negen deelgemeenten die deelnemen aan het project ZLZ moet het normaal worden om afval netjes in de afvalbak te deponeren. Verder moet het als een gewoonte gezien worden om het afval in een zelf-van-huis-meegenomen zakje te doen en deze bij de dichtstbijzijnde afvalbak te leggen of mee naar huis te nemen als er geen afvalbak in de buurt is. Om de attitude van strandbezoekers met een 'verkeerde' attitude ten opzichte van het weggooien en opruimen van afval te veranderen kunnen het beste gespecificeerde campagnes, reclames en voorlichting ingezet worden.

Er zijn drie soorten campagnes, de thema- de actie- en de doelgroepcampagnes.

- De themacampagne is vooral breed informerend. Deze campagne stelt een specifiek probleem aan de orde, bijvoorbeeld klimaatverandering of verdroging. Het geeft oorzaken en gevolgen aan en laat de samenhang zien tussen allerlei problemen. Themacampagnes richten zich meestal op verschillende doelgroepen met verschillende boodschappen en gedragsalternatieven.
- De actiegerichte of productcampagne richt zich vooral op de doelgroep consumenten. Hierbij staan met name gedrag en houding centraal, doorgaans in verband met het aanschaffen, gebruiken of

Zwervend langs Zee

wegdoen van producten. Bijvoorbeeld door mensen te wijzen op een milieuvriendelijk product en hen een alternatief aan te bieden.

- De doelgroepcampagne is gericht op speciale doelgroepen, zoals de bouwbranche, landbouw en automobilisten. Bij deze campagnes staan specifieke problemen en doelgroepgerichte oplossingen centraal.

Deze campagnes kunnen worden vertoond op verschillende media zoals tv, radio, internet, billboards, telefoon of email.

De campagne die bij het zwerfafval langs de zee past is een combinatie van een thema- en actiegerichte campagne. Mensen moeten zich er van bewust worden dat ze fout bezig zijn (themacampagne) en moeten initiatief nemen om hun gewoonte te veranderen/verbeteren (actiegerichte campagne).

Deze campagnes zouden het best op de tv kunnen worden getoond. Dit blijkt uit onderzoek¹ van 'MD Weekly' waarbij gekeken werd naar welke medium het meest effectief is om een campagne uit te voeren. Via de tv kan het grootste bereik worden behaald en kunnen de gevolgen het best worden weergegeven. Deze bewustwording door middel van campagnes zullen wel door het hele land moeten worden uitgezonden en niet alleen via de lokale omroep.

Ook zou er gebruik gemaakt kunnen worden van de doelgroepcampagne. De strandbezoekers zijn te divers om één bepaalde campagne voor te beginnen. Het enige wat deze mensen echt gemeen met elkaar hebben is dat zij allen het strand bezoeken. Er zou wel voor gekozen kunnen worden om bijvoorbeeld te concentreren op de doelgroep 'jongeren'. Zoals eerder is gebleken denken veel jongeren dat het stoer is om afval te veroorzaken of zij denken dat hun vrienden dit stoer vinden. Er zou door middel van doelgroepcampagne geprobeerd kunnen worden deze attitude te veranderen op een specifieke en doelgerichte manier.

Verder blijkt dat wanneer er gekeken wordt naar de huidige campagnes dat deze sociaalpsychologisch gezien vaak precies de verkeerde boodschap overbrengen volgens Bert Pol. Gedrag is volgens hem 'besmettelijk' en mensen zijn geneigd zich te laten leiden door wat de meeste mensen om hen heen doen. Als je in een campagne benadrukt dat veel mensen iets niet goed doen, versterk je eigenlijk dat gedrag. Wanneer je mensen ongewenste gedrag laat zien beïnvloedt dat mensen negatief. Want ze handelen niet rationeel, maar onbewust. Het is dus van belang dat het gewenste gedrag getoond wordt!

Verder moet ook de toon van de campagne/reclame positief en actief zijn. De boodschappen moeten tegenwicht bieden tegen de sombere berichtgeving over het milieu. Voorkomen moet worden dat mensen zeggen: 'Ik kan er zelf toch niets aan doen.' De campagnespotjes kunnen ook worden vertoond met protagonisten in de hoofdrol. Dit zijn bekende Nederlanders die als voorvechter in het spotje naar voren

¹ Website: www.mdweekly.nl

Zwervend langs Zee

komen. 'Hier hechten mensen veel waarde aan' volgens Dorus Teeuwen, hoofd van de afdeling voorlichtingsmiddelen van het ministerie van VROM.²

Tot slot blijkt uit een ander onderzoek van 'MD Weekly' dat campagnespotjes die dagelijks worden uitgezonden veel meer impact hebben dan spotjes die een enkele keer voorbij komen. Als een spotje één keer in de zoveel tijd voorbij komt blijft de boodschap van het spotje niet voldoende hangen en zal de houding van mensen tegenover zwerfafval niet veranderen. Herhalen is dus hier de sleutel.

Zoals reeds gezegd is het meest effectieve om iets vanaf het begin aan te leren en dit te doen tijdens de eerste levensfase. Het veranderen van een attitude wordt steeds moeilijker naarmate men ouder wordt. Daarnaast hoeft de attitude niet veranderd te worden als iemand meteen de juiste attitude aanleert.

Het zal dus al moeten beginnen op de basisschool, omdat kinderen vanaf deze leeftijd voor het eerst in aanraking komen met afval. Kinderen krijgen snoep en koek mee naar school voor in de pauze en moeten zich er dan van bewust worden (door de ouders, oudere kinderen of de schooljuf of meester) dat de papiertjes moeten worden weggegooid in een afvalbak. Daarnaast zal er een speciaal lespakket voor basisscholen moeten komen. Dit bestaat al en wordt aangeboden door stichting 'Nederland Schoon', echter is dit geen verplichting en maken nog lang niet alle scholen gebruik van dit pakket. Wanneer gesproken wordt van verplicht maken is er politiek betrokken. Het invoeren van deze maatregel is dus een politieke beslissing en aandacht vragen voor dit onderwerp in de politiek zou al een stap in de goede richting zijn. Omdat het verplicht maken van de pakketten een politieke beslissing is die niet zomaar gemaakt zal worden is het verder belangrijk dat de basisscholen weten dat dit pakket bestaat en moet het ook aantrekkelijk voor hen gemaakt worden. De pakketten moeten dus goed gepromoot worden om daadwerkelijk op de basisscholen terecht te komen.

Literatuurlijst

Geraadpleegde literatuur

- Baarda D.B. & M.P.M. de Goede, *Methoden en technieken*. 4^e druk, Groningen/Houten, 2006. Wolters-Noordhoff.
- Kotler P. & Armstrong G., *Marketing de essentie*. 7^e druk, Amsterdam, 2006. Pearson Education Benelux.
- Midden C.J.H., Bartels G.C., *Consument en milieu*. 1^e druk, Houten, 2004. Bohn Stafleu Van Loghum.

Geraadpleegde websites

www.noordzee.nl

www.vroegevoegels.vara.nl

www.kimointernational.org

www.senternovem.nl

www.vng.nl

www.nicis.nl

www.vandale.nl

ZLZ: weg met zwerfafval op het strand

Giftige plastic soep bedreigt mens en milieu

KIMO nieuwsbrief

Maatregelen tegen zwerfafval

Informatie over reductie van zwerfafval

Informatie over reductie van zwerfafval

Definiëren van begrippen

² Website: www.toolkitvoorlichting.nl

Zwervend langs Zee

www.wikipedia.nl

www.infonu.nl

www.schouppe.net

www.hu.nl

www.leren.nl

www.zowerkt.nl

www.nederlandschoon.nl

www.deweekkrant.nl

www.milieucentraal.nl

www.mdweekly.nl

www.toolkitvoorlichting.nl

Definiëren van begrippen en informatie

Informatie over gedragsverandering

Informatie over gedragsverandering

Theorie van Bert Pol over gedrag

Informatie over gedrag en attitudes

Informatie over belonen/straffen

Campagnes over zwerfafval

Artikel over stichting voor zwerfafval

Informatie over vermindering zwerfafval

Informatie over campagnes

Informatie over campagnespotsjes

Zwervend langs Zee

Bijlage 9

“Zwervend langs Zee”

Communicatieplan

Zwervend langs Zee

INHOUD

1. INLEIDING	39
2. DOELSTELLINGEN VAN HET PROJECT	39
3. DOELGROEPEN	39
4. COMMUNICATIEDOELEN	40
5. STRATEGIE	42
6. MIDDELEN	43
7. ACTIEKALENDER EN MEDIAPLANNING	45
8. ORGANISATIE VAN DE COMMUNICATIE	45
9. BENODIGDE TIJD EN BUDGET VOOR MIDDELEN	46

Zwervend langs Zee

1. Inleiding

Zwerfafval brengt schade aan in de natuur en aan het milieu. Zwerfafval verloedert ook de maatschappij. Daar komt bij dat daar waar zwerfafval in openbare ruimte aanwezig is, de doorsnee mens sneller geneigd is om op die plek afval achter te laten dan in een schone omgeving. Dit geldt ook voor de stranden aan de Nederlandse kust. Afval op stranden wordt door de bezoeker als hinderlijk ervaren en kan aanleiding zijn om andere delen van de kust te bezoeken.

Het afval dat op de stranden aanwezig is kan in twee categorieën worden onderverdeeld:

- Afval uit zee
- Afval achtergelaten door bezoeker

In dit project gaat het met name om het afval dat op stranden door de strandbezoekers wordt achtergelaten. Dit "proeftuin" project heeft de naam "Zwervend langs Zee" meegekregen.

Het project 'Zwervend langs Zee' heeft een looptijd van twee jaar en steunt op de pijlers monitoring en communicatie. Twee jaar lang wordt aandacht gegeven aan het afvalprobleem op de stranden en wat er aan gedaan wordt. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met negen kustgemeentes. Met als gewenst eindresultaat: duurzame strandrecreatie en een zichtbaar schoner strand.

2. Doelstellingen van het project

Een schoon strand is voor gemeente en ondernemers een marktkans: het trekt bezoekers en zorgt voor een beter imago.

- a. minder zwerfafval op de stranden;
- b. gedragsverandering van de recreant en exploitant;
- c. inzicht over wat er aan zwerfafval op de stranden ligt.

3. Doelgroepen

Interne doelgroepen zijn:

- Medewerkers gemeentes die direct belast zijn met reiniging en stadsbeheer;
- Communicatiemedewerkers gemeentes;
- Partners met gerelateerde projecten (Nederland Schoon, Green Key).

Externe doelgroepen zijn:

Recreanten:

- Inwoners betrokken gemeentes (Ameland, Bergen, Den Haag, Den Helder, Katwijk, Noordwijk, Velsen, Zijpe en Zandvoort);
- Wandelaars en mensen die vrij zijn van het werk (overdag);
- Zakenmensen ('s avonds – dineren);

Zwervend langs Zee

- Sporters (surfen, boarden, zeilen, kyten). Alle dagen en specifiek avonden, weekenden en vakanties;
- Zonnebaders (mensen die doordeweeks vrij zijn en met name de weekenden, vrijdagen, woensdagen en vakanties);
- Families met kinderen (weekenden, woensdagmiddagen en vakanties);
- Jong volwassenen, studenten (feestvierders met name do, vrij en zaterdagavond en alle avonden in vakanties);

Strandexploitanten, vast en mobiel

Scholen; basis- en middelbaar onderwijs

Pers (lokaal, regionaal)

4. Communicatiedoelen

Interne doelgroepen zijn:	Communicatiedoel per doelgroep
Medewerkers gemeentes die direct belast zijn met reiniging en stadsbeheer	Kennis van actie en van herkomst en hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu. Houding: medeverantwoordelijk voelen Gedrag: treden op als intermediair en werkt mee aan kennis, bewustwording en veranderend gedrag bij exploitanten en recreanten
Medewerkers gemeentes die verantwoordelijk zijn voor communicatie	Kennis: weten van het project Zwervend langs Zee. Houding: bereidheid tot meedenken en meewerken aan genereren publiciteit Gedrag: mede bekendheid te geven aan de actie via eigen kanalen
Partners met gerelateerde projecten (Nederland Schoon, Green Key)	Kennis: weten van het project Zwervend langs Zee. Houding: bereidheid tot samenwerking Gedrag: mede bekendheid te geven aan de actie via eigen kanalen.
Externe doelgroepen zijn:	
Inwoners betrokken gemeentes (Ameland, Bergen, Den Haag, Den Helder, Katwijk, Noordwijk, Velsen, Zijpe en Zandvoort)	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bewustwording. Bereid tot actief afval verminderen Gedrag: geen of minder afval op strand.
Wandelaars en mensen die vrij zijn van het werk (overdag)	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bewustwording. Bereid tot actief afval verminderen Gedrag: geen of minder afval op strand.
Zakenmensen ('s avonds – dineren)	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bereid hoeveelheid afval te verminderen Gedrag: geen of minder afval op strand.
Sporters (surfen, boarden, zeilen, kyten). Alle dagen en specifiek avonden en weekenden en vakanties	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bewustwording. Bereid tot actief afval verminderen. Bereid mee te werken aan acties en 'de boodschap' actief te verspreiden.

Zwervend langs Zee

	Gedrag: geen afval op het strand en anderen erop aanspreken
Zonnebaders (mensen die doordeweeks vrij zijn en met name de weekenden, vrijdagen, woensdagen en vakanties)	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bewustwording. Bereid tot actief afval verminderen Gedrag: geen of minder afval op het strand

Families met kinderen (weekenden, woensdagmiddagen en vakanties)	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bewustwording. Bereid tot actief afval verminderen en actief kinderen instrueren. Ouders willen hun kinderen het goede voorbeeld geven. Gedrag: geen of minder afval op het strand
Jong volwassenen, studenten (feestvierders met name do, vrij en zaterdagavond en alle avonden in vakanties)	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bewustwording. Bereid tot actief afval verminderen. Bereid mee te werken aan acties en 'de boodschap' actief te verspreiden. Het niet normaal vinden om afval op het strand achter te laten. Gedrag: geen afval op het strand gooien en elkaar aanspreken.
Strandexploitanten: vast en mobiel	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn, de mogelijkheden om afval te verminderen en de actie om recreanten te bereiken. Houding: Bereid tot actief afval verminderen, 'de boodschap' te verspreiden, de recreant oplossingen te bieden. Gedrag: minder afval produceren en toezien op gedrag gasten. Zich profileren met verantwoord met afval omgaan. Letten op inkoop (gebruik duurzame producten)
Scholen; basis- en middelbaar onderwijs	Kennis: weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn Houding: bewustwording. Bereid tot actief afval verminderen. Bereid mee te werken aan acties en 'de boodschap' actief te verspreiden. Het niet normaal vinden om afval op het strand achter te laten. Gedrag: geen afval op het strand gooien en elkaar aanspreken.
Pers (lokaal, regionaal)	Kennis: weten van dit project af. Weten wat de hoeveelheden afval en de gevolgen voor natuur en milieu zijn. Hebben regelmatig informatie over de monitor (stand hoeveelheid afval) in hun gemeente. Houding: Zijn geïnteresseerd in het project en volgen de acties. Gedrag: publiceren over dit project en weten wie de afzenders zijn van dit project. Zijn aanwezig bij acties.

Zwervend langs Zee

5. Strategie

Interne doelgroepen

Intern voor extern: eerst gemeentes (communicatiemedewerkers en medewerkers van reiniging en stadsbeheer) om zo draagvlak te creëren. Dan via gemeentes de strandexploitanten en daarna recreanten.

Persoonlijk en tijdig contact en juiste en volledige informatie.

Externe doelgroepen: de recreanten

Om kennisvermeerdering, bewustwording en afvalvermindering te bereiken wordt gebruik gemaakt van korte aansprekende acties die tot persoonlijk contact met de recreant leiden. De acties sluiten aan bij de doelgroepen die op dat moment aanwezig zijn op het strand.

De doelgroepen die op het strand recreëren worden zelf betrokken bij deze acties, waardoor zijzelf de boodschap ook weer gaan verspreiden.

Bij het benaderen van de verschillende groepen recreanten staat persoonlijk contact centraal. Korte, ludieke acties, veel herhaling en herkenbare objecten op het strand ('je komt het steeds tegen') zorgen voor een blijvende indruk. Dat wordt versterkt doordat er een herkenbare stijl voor de actie wordt gemaakt. De recreant wordt letterlijk betrokken bij het verminderen van afval op het strand. Daardoor 'beleeft' de recreant de voordelen daarvan.

De monitor voor zwerfafval op het strand wordt ingezet om de recreant er bewust van te laten worden dat hij zelf bijdraagt aan het verminderen.

Om maximaal resultaat te halen wordt rekening gehouden met de genoemde doelgroepen en de tijden waarop zij aanwezig zijn.

De informatievoorziening is zo dat het zelf geen of weinig afval genereert.

Externe doelgroepen: de strandexploitanten

Strandexploitanten worden in een vroeg stadium persoonlijk benaderd door de eigen gemeente.

Geselecteerde strandexploitanten worden betrokken bij het inzichtelijk maken van het gebruik en verbruik van bedrijfsafval en verpakkingsmaterialen.

Ook worden zij gewezen op het feit dat zij zich hiermee kunnen onderscheiden en het past bij duurzaam ondernemen.

Externe doelgroepen: basis en middelbaar onderwijs

Om bewustwording en afvalvermindering te bereiken zullen de scholen betrokken worden bij monitoring activiteiten.

Externe doelgroepen: de media

De media wordt bij aanvang van de actie actief betrokken. Zij worden uitgenodigd om de verschillende acties en werkzaamheden mee te maken en op de hoogte gehouden van de uitkomsten van het monitoren.

Zwervend langs Zee

Kernboodschap

Schoon strand: beter voor het natuur en milieu, meer plezier voor bezoekers.

Kan per gemeente aangevuld worden met een eigen deel.

Slogan

Nu is de projecttitel "Zwervend langs Zee". Het is belangrijk dat we ook een slogan vinden die aanspreekt en de lading van het project dekt. Suggesties zijn:

- Afval in de opruiming
- Afvalrace aan zee
- Afval in Beweging
- Zonder blikken of blozen?
- Afval: samen uit, samen thuis!

6. Middelen

Herkenbare huisstijl

Er wordt een herkenbare stijl voor de actie gecreëerd. Het beeldmerk moet de volgende aspecten bevatten: het moet zee of strand gerelateerd zijn, een link met afval, vrolijk qua kleur, simpel, het moet kunnen communiceren en het moet zelfstandig gebruikt kunnen worden. Het beeldmerk komt terug in alle communicatiemiddelen. Het beeldmerk is ook beschikbaar voor de gemeentes en kan ook buiten de scope van dit project gebruikt worden. Mits het een link heeft met afval op stranden.

In de eerste fase worden de volgende middelen ontwikkeld: huisstijl incl. beeldmerk, een vlag, posters in verschillende maten en een informatiemap met onder meer info over het project en de gevolgen van afval op stranden voor het milieu/zeeleven. Op de poster komt informatie over het project, over de monitoring (wat is er gevonden), over effecten op milieu en zeeleven en wat je er aan kan doen.

Interne doelgroepen

De medewerkers van stadsbeheer en reiniging worden tijdens de projectgroep-vergaderingen op de hoogte gehouden van alle communicatie-uitingen. Zij zijn ook de intermediair naar de strandexploitanten.

De communicatieadviseur van 'Zwervend langs zee' levert nieuwsberichten over het project en de voortgang aan de medewerkers van stadsbeheer en reiniging en communicatiemedewerkers.

Voor de medewerkers van stadsbeheer en reiniging wordt een informatiemap ontwikkeld die zij kunnen gebruiken richting de strandexploitanten. In deze map komt informatie over de acties, het monitoren, wat zwerfafval op stranden doet met het milieu, wat het project 'Zwervend langs Zee' inhoudt en aanvullende informatie over gerelateerde projecten (zoals Green key).

Externe doelgroepen: de recreanten

Het onderwerp afval op stranden wordt op verschillende manieren onder de aandacht gebracht. Aan de ene kant door het geven van informatie op borden en posters en aan de andere kant het onderwerp op een positieve en ludieke manier overbrengen.

Als belangrijkste actie wordt hiervoor een zogenaamd CleanTeam in het leven geroepen.

Het CleanTeam is een interactieve act en bestaat uit drie leden die herkenbaar zijn aan hun outfit. Ze dragen een wit pak met daarop een CleanTeam-logo en hebben een witte klikeo bij zich met speciale

Zwervend langs Zee

strandbanden. Door op zichtbare en theatrale wijze het afval van de stranden in de Kliko te gooien en kinderen hierbij te betrekken, krijgt men een interactie met de strandbezoeker.

Attributen

Het optreden van het CleanTeam kan worden uitgebreid met een aantal afvalgerelateerde attributen. Dit zijn:

- Grote opblaasbare afvalobjecten (blikje, peuk en een flesje van 3 meter hoog)
- Fotograferende prullenbak³
- Palen met borden met afvalobjecten voor bij prullenbakken.

Inzetten CleanTeam

Het CleanTeam wordt opgezet in het kader van het project Zwervend langs Zee. Het CleanTeam komt in actie tijdens de opening op 7 mei en tijdens de sluiting.

Daarnaast kan het CleanTeam door de gemeentes binnen de pilot van Zwervend langs Zee gedurende de hele zomer 2009 worden ingezet.

Begeleiding

Het CleanTeam krijgt een instructie van Stichting De Noordzee. De eerste keer zal er ook begeleiding bij zijn. Maar het CleanTeam kan zelfstandig functioneren.

Samenstelling

Het CleanTeam bestaat uit minimaal 3 personen. Het CleanTeam is altijd een mix (2 mannen en 1 vrouw, 2 vrouwen en 1 man) en bestaat uit extern ingehuurde krachten waarbij verzekeringen, vervoer en lunch zijn inbegrepen.

Incentive

Om de effectiviteit van het CleanTeam te vergroten heeft het CleanTeam beschikking over een aantal incentives (weggevertjes) om weg te geven aan strandbezoekers die iets in de afvalbak gooien. Daarbij kunnen we denken aan een frisbee of een ander klein object. Liefst wit van kleur en de prijs is onder de euro.

Andere acties die gehouden kunnen worden zijn:

- op de woensdagmiddag, voor de kinderen. Leden van de scouting kunnen een kort opruimfeestje houden;
- in de loop van de avond, voor de eerste feestvierders. Studenten en sporters kunnen bijvoorbeeld asbakjes uitdelen en leeftijdgenoten wijzen op de gevolgen van het afval voor natuur en milieu;
- een ouder CleanTeam (60 of 70+, bijvoorbeeld van een wandelvereniging) kan op een ochtend doordeweeks een keer een actie houden;
- het bedrijfsleven kan via hun businessclubs een keer aandacht besteden aan het onderwerp (denk aan het MKB in Zandvoort, dat bijeenkomsten aan het strand houdt);

³ Hiermee kan tijdens de opening eventueel een groepsfoto worden gemaakt van de hoogwaardigheidsbekleders. De foto ontstaat door een blikje in de prullenbak te laten vallen.

Zwervend langs Zee

- o inwoners worden op de hoogte gesteld via de gemeentepagina's en in huis-aan-huisbladen. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de illustraties uit de huisstijl.

Randvoorwaarde is wel dat hiervoor budget en menskracht aanwezig moeten zijn.

Externe doelgroepen: de strandexploitanten

Naar aanleiding van een onderzoek onder geselecteerde strandexploitanten zal voor deze exploitanten een actieplan worden opgesteld, incl. voorstellen voor communicatiemiddelen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Stichting De Noordzee.

Aan de volgende communicatiemiddelen kan gedacht worden:

- o een poster waarop wordt aangegeven hoeveel afval er op dat specifieke strand is gevonden;
- o een papieren dienblad met opstaande randen (waardoor minder bekertjes/glazen verloren gaan) en wat na gebruik kan dienen als vuilniszak;
- o een map met informatie over de gevolgen van zwerfafval voor natuur en milieu, informatie over het project 'Zwervend langs Zee'. De acties en middelen die voor het publiek zijn ontwikkeld en informatie over relevante projecten zoals Green key;
- o een vlag voor het paviljoen waaruit blijkt dat de exploitant de actie sympathiseert.

Het contact met de strandexploitanten loopt via de medewerkers van de gemeente.

Externe doelgroepen: basis- en middelbaar onderwijs

Er wordt zoveel mogelijk aangesloten op bestaande initiatieven. Zoals bijv. Coast Watch en OSPAR monitoring.

Externe doelgroepen: de media

De media wordt actief benaderd. Persberichten worden gemaakt door de communicatieadviseur van het project en gericht verstuurd naar journalisten en/of redacties. De berichten worden ook gestuurd naar de communicatiemedewerkers van de gemeentes, zodat zij deze berichten ook voor eigen media kunnen gebruiken. Een van de mogelijkheden is ook het organiseren van een persexcursie. De media kan meelopen met het monitoren, schoonmaken van de stranden en/of het cleanteam.

7. Actiekalender en mediaplanning

In de bijgevoegde actiekalender (2009) en mediaplanner vindt u een overzicht van de acties en een planning van de media. Voor 2010 wordt de actiekalender en mediaplanner aangepast.

8. Organisatie van de communicatie

Organisatie van de communicatie

De eindverantwoordelijkheid voor de communicatie ligt bij de Stuurgroep van het project 'Zwervend langs zee'. Het projectteam bestaat uit medewerkers stadsbeheer van de gemeentes Ameland, Bergen, Den Haag, Den Helder, Katwijk, Noordwijk, Velsen, Zijpe en Zandvoort. De communicatieadviseur van Rijkswaterstaat voert de regie over de in- en externe communicatie en is tevens persvoorlichter namens de Stuurgroep.

Zwervend langs Zee

9. Benodigde tijd en budget voor middelen

Activiteiten	Verantwoordelijk	Aantal eenheden	Prijs per eenheid	Totaal
Vorbereiding huisstijl + middelen				
<ul style="list-style-type: none"> Slogan vaststellen Leveren randvoorwaarden voor beeldmerk aan grafisch vormgever Basistekst voor op pdf-poster, en informatiemap exploitant 	Communicatieteam	3 dagen	PM	
Ontwikkeling huisstijl en middelen				
<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen herkenbare stijl, posters, communicatiemiddelen incl. productiebegeleiding 	Grafisch vormgever	3 dagen	700,00	2.100,00
<ul style="list-style-type: none"> Materialen drukwerk dagmappen exploitanten, e.d. 	Drukkerij/productiebedrijf	stelpost		5.000,00
CleanTeam				
<ul style="list-style-type: none"> Grote peuk, blikje en flesje maken 	St. Noordzee	3 stuks	PM	
<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen witte kliko met grote wielen 	St. Noordzee	2 dagdelen	PM	
<ul style="list-style-type: none"> Outfit voor CleanTeam ontwikkelen 	St. Noordzee	2 dagdelen	PM	
<ul style="list-style-type: none"> Regelen gadgets om uit te delen 	St. Noordzee	1	Stelpost	3.000,00
<ul style="list-style-type: none"> Begeleiden CleanTeams 	St. Noordzee		PM	
<ul style="list-style-type: none"> CleanTeams, incl. verzekering, vervoer enz. 	St. Noordzee	3 personen per dag	1500,00	1500,00
Publiciteit en pers				
<ul style="list-style-type: none"> Persberichten schrijven 1^e om pers bij opening te krijgen en te informeren over de actie 2^e om pers uit te nodigen om een dag of dagdeel mee te gaan met CleanTeam verschillende berichten tijdens hele actie om resultaten en acties te melden 	Communicatieadviseur	5 dagen		
<ul style="list-style-type: none"> Persoonlijk benaderen jeugdjournaal en klokhuis 	Communicatieadviseur	0,5 dagen		
<ul style="list-style-type: none"> Basis tekst aanleveren bij communicatie gemeentes voor op de gemeentesite + gemeentepagina h.a.h. bladen 	Communicatieadviseur	1,5 dag		
<ul style="list-style-type: none"> Gemeente regelmatig tekst + beeld leveren over actie voor op site en gemeente 	Communicatieadviseur	3 dagen		
<ul style="list-style-type: none"> Plaatsen van de artikels op gemeentesites en h.a.h. bladen 	Gemeentes	1 dag		
Diverse acties				
<ul style="list-style-type: none"> Opening/Kickoff in Zijpe 	Gemeente Zijpe			
<ul style="list-style-type: none"> Bezoek exploitanten 	Medewerkers			

Zwervend langs Zee

Activiteiten	Verantwoordelijk	Aantal eenheden	Prijs per eenheid	Totaal
	gemeentes			
• Studiedag	Stuurgroep			10.000,00
• Slotmanifestatie	Stuurgroep			20.000,00

Zwervend langs Zee

